

MARULIĆEVI DANI 2014.

Organizatori:

Društvo hrvatskih književnika
Društvo prijatelja kulturne baštine Split
Književni krug Split
Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI I IZDAVAČKI
PROGRAM

Split, travanj 2014.

MARULIĆEVI DANI 2014.

ZNANSTVENI, KNJIŽEVNI I IZDAVAČKI
PROGRAM
(22-24. travnja)

Split, travanj 2014.

Organizatori
znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa:

Društvo hrvatskih književnika
Društvo prijatelja kulturne baštine Split
Književni krug Split
Zavod za znanstveni i umjetnički rad HAZU u Splitu

KALENDAR ZBIVANJA

UTORAK, 22. TRAVNJA

17.00 Zavod HAZU

Svečano otvorenje znanstvenoga, književnog i izdavačkog programa Marulićevih dana

Prigodno slovo: Gorana Stepanić (Pula)

17.30 Zavod HAZU

Predstavljanje knjige:

Classical Heritage from the Epigraphic to the Digital: Academia Ragusina 2009&2011 (urednici: Irena Bratičević i Teo Radić),
Ex libris, Zagreb, 2014.

Govore: Irena Bratičević, Teo Radić

18.30 Trg braće Radića

Polaganje vijenca na Marulićev spomenik

19.00 Crkva sv. Frane

Sv. misa

Prigodna riječ Ante Sapunara i polaganje vijenca na Marulićev grob (Društvo prijatelja kulturne baštine)

SRIJEDA, 23. TRAVNJA

8.30 Zavod HAZU

Colloquium Marulianum XXIV:

Antička baština u renesansnom tekstu (II) (prvo zasjedanje)

15.30 - 18.30 Kaštela

Osma latinistička tekstološka radionica:

Epigrafski stil hrvatskih humanista

Voditelji: Dino Demicheli i Lovorka Lučić

Uvodno predavanje o povijesti Kaštela: Radoslav Bužančić

Sudjeluju studenti iz Zadra i Zagreba

19.00 Zavod HAZU

Predavanje o međunarodnom znanstvenom projektu:

Croatica et Tyrolensia - usporedba hrvatske i tirolske latinističke književnosti

Govore: Luka Špoljarić i Neven Jovanović

Predavanje:

Marulićeva virtualna knjižnica

Govori: Bratislav Lučin

ČETVRTAK, 24. TRAVNJA

8.30 Zavod HAZU

Colloquium Marulianum XXIV:

Antička baština u renesansnom tekstu (II) (drugo zasjedanje)

16.00 - 18.30 Marulianum

Osma latinistička tekstološka radionica:

Epigrafski stil hrvatskih humanista

Voditelji: Dino Demicheli i Lovorka Lučić

Sudjeluju studenti iz Zadra i Zagreba

19.00 Zavod HAZU

Predstavljanje knjige:

Jakša Primorac: *Poj ljuveni - pučko pjevanje u renesansnoj Dalmaciji*, Književni krug Split, Split, 2013.

Govore: Miroslav Palameta i Ivana Tomić Ferić

Nastupaju: *Cantores Maruli*

20.00 Zavod HAZU

Pjesnička posveta *Hrvatski pjesnici Marulićevu Splitu* (Društvo hrvatskih književnika)

Sudjeluju: Anela Borčić, Joško Božanić, Miki Bratanić, Marina Čapalija, Drago Čondrić, Jakša Fiamengo, Duško Geić i Siniša Vuković

Voditelj: Siniša Vuković

**COLLOQVIVM MARVLIANVM XXIV:
Antička baština u renesansnom tekstu (II)**
Organizator: Književni krug Split – *Marulianum*
Split, 23. i 24. travnja 2014.
Zavod HAZU u Splitu, Trg braće Radića 7

SRIJEDA, 23. TRAVNJA

Voditelji: Bratislav Lučin i Ruggero Cattaneo

8.30 Zavod HAZU

Neven Jovanović (Zagreb): Hrvatski humanisti kao društvena skupina

Petra Šošarić (Zagreb): *Caducæ frondes, defluxura folia*: Panonijev prijevod Homera

László Jankovits (Pečuh): Žanrovske tradicije u pjesmi Jana Panonija *Ad Somnum*

Luka Špoljarić (Zagreb): Drugo lice renesansnog helenizma: Nikola Modruški i prijevodi Izokratovih govora Nikoklu i Demoniku.

11.00-11.30: Odmor

Gorana Stepanić (Pula): *Carmina figurata* i kombinatorička poezija u hrvatskoj renesansi

Irena Bratičević (Zagreb): Zbirka egzemplja Euzebija Kaboge

Luka Ilić (Mainz): Dodiri Matije Vlačića Ilirika s renesansnim humanizmom

Bratislav Lučin (Split): Nepoznata pjesma Marulićeva učitelja Tidea Acciarinija

ČETVRTAK, 24. TRAVNJA

Voditelji: László Jankovits i Neven Jovanović

8.30 Zavod HAZU

Péter Kasza (Segedin): Na tragu izdanju. Novi izvori za nastanak *Historia verissima* Stjepana Brodarića

Erzsébet Borbála Sörös (Dunaújváros): *Elogium Urbani Bathiani* Antuna Vrančića - dosad nepoznat tekst kao izvor političko-ga sukoba u četrdesetim godinama 16. st.

Milenko Lončar i Diana Sorić (Zadar): Pismom protiv nepozvanih čitatelja (III): Vrančićeva pomagala za kodiranje

György Palotás (Segedin): Mihovil Vrančić kao kritičar: elegija protiv historiografskog djela Valentina Polidama iz 1536.

11.00-11.30: Odmor

Anna Skolimowska (Varšava): Ioannes Dantiscus i hrvatski humanisti: Jakov Banićević i Marko Marulić

Ruggero Cattaneo (Milano): Senekina podloga nauku o dobročinstvima u Marulićevu *Evandelistaru*

Dino Demicheli (Zagreb): U potrazi za natpisima Papalićeve zbirke: sarkofag iz Sv. Klare

Branko Jozić (Split): Marulić i *drugi*; pitanje tolerancije

SAŽETCI I PODATCI O SUDIONICIMA SKUPA

Irena Bratičević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
ZBIRKA EGZEMPLA EUZEBIJA KABOGE

U Slavenskoj knjižnici u Pragu, kao dio zbirke Milana Rešetara, pohranjen je pod signaturom SK T 343 omanji rukopis (dimenzija 123×95 mm, sa 60 listova), u kojem je rukom dubrovačkog prepisivača Ivana Natalija Aletina prepisano djelo pod naslovom *Eusebii Caboghae benedictini de exemplis illustrium virorum Rhacusanae civitatis vel et exterorum, qui in eam aliquo beneficio noti habentur*. Koliko je poznato, riječ je o jedinomu primjerku jedinoga sačuvanog djela dubrovačkoga benediktinca i povjesničara Euzebija Kaboge (oko 1541. – 1594.), te, isto tako, o jedinom sačuvanom djelu u latinističkoj književnosti staroga Dubrovnika koje pripada žanru egzempla, pripovjednih tekstova s primjerima vrlina vrijednih nasljedovanja. Unatoč svojoj unikatnosti, to je djelo do danas ostalo neproučeno i neobjavljeno. Ono istraživača stavlja pred mnoga pitanja, od vremena nastanka i moguće nedovršenosti, preko paleografskih osobina i sudbine prijepisa, do sadržajnog i idejnog sloja teksta (s obzirom na to da je kontroverzni autor ove pohvale Dubrovniku i njegovim znamenitim ljudima bio optužen za sudjelovanje u dosad nedovoljno razjašnjenim pokušajima urote i ubojstva). U skladu s interesima skupa, u ovom će se izlaganju prednost dati žanrovskoj analizi djela, koja bi trebala pokazati u kojoj se mjeri ono oslanja na antičke i humanističke prethodnike, a u kojoj mjeri generička obilježja prilagođava vlastitoj intenciji i konkretnom povijesnom trenutku.

Irena Bratičević (1977.) docentica je na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na kojem je diplomirala 2002., a 2010. obranila doktorski rad pod naslovom *Epigrami Rajmunda Kunića: tradicija teksta i problemi interpretacije*, kao znanstvena novakinja na projektu *Neolatina Croatica*. Područja su njezina istraživačkog interesa hrvatska latinistička književnost, osobito dubrovačkih autora 18. i 19. stoljeća, te rukopisna kultura u ranonovovjekovnom Dubrovniku.

Ruggero Cattaneo
Liceo Classico »Giuseppe Parini« – Milano
SENEKINA PODLOGA NAUKU O DOBROČINSTVIMA
U MARULIĆEVU EVANĎELISTARU

Među Senekinim ćudorednim esejima opsežni traktat *O dobroćinstvima* (*De beneficiis*), posvećen prijatelju Ebuciju Liberalu i sastavljen vjerojatno u zadnjem periodu njegova života, predstavlja ispunjenje njegova etičkog traženja. Naime, polazeći od uobičajenoga, političkog značenja dobroćinstva kao koristoljubive razmjene usluga koja učvršćuje klijentelarne odnose i ojačava društvene centre moći – što je srž Ciceronova razmatranja o ovoj temi u kontekstu kasnorepubličkoga rimskog društva u djelu *O dužnostima* (*De officiis* I, 14-18), na koje će se i sv. Ambrozije nadovezati u okviru kasnoantičke kršćanske vjerske zajednice u svojem istoimenu djelu (*De officiis* I, 30-34) – Seneka produbljuje vrijednost dobroćinstva pa čitateljima otkriva da je ono najučinkovitiji način da se među ljudima uspostavi jednakost u kojoj su oni stvoreni u providonosnom ustroju svemira, jer mu je bit dobrohotnost (*benevolentia*), koja povezuje ljude bez obzira na socijalne razlike: *si gratos vis habere quos obligas, non tantum des oportet beneficia, sed ames* (»Ako hoćeš da ti budu zahvalni oni koje zadužuješ, potrebno je ne samo da im daješ dobroćinstva, nego i da ih voliš«, II, 11, 5). Odatle onaj osebujan, živahan i »magmatičan« stil kojim rezultira autentični etički zanos vizionara koji želi ljudskoj zajednici ponuditi jaku obnoviteljsku poruku.

U Marulićevu *Evangelistaru* nauka o dobroćinstvima pokazuje kontinuitet sa Senekom na neki način već i svojim položajem na razmeđu V. (pogl. 21-26) i VI. knjige (pogl. 1-5), dakle u samom središtu dijela posvećenog bogoslovnoj kreposti ljubavi (*charitas*: knj. IV-VII). U poglavljima V. knjige, nakon uvoda o davanju dobroćinstava kao oponašanju Boga, koji je najveći dobroćinitelj (*De beneficiis conferendis ut Deo similes simus*, V, 21), tema je obrađena poglavito na razini međuljudskih odnosa s relativno malo primjera iz Biblije, dok se poglavlja VI. knjige raskošnom galerijom primjera iz Staroga i Novoga zavjeta, koji nas podsjećaju na *Instituciju*, bave temom zahvalnosti odnosno nezahvalnosti prema Bogu, s uvodom o pitanju »može li se Bogu uzvratiti dobroćinstvo« (*Utrum Deo reddi possit beneficium*, VI, 1). Prinos će se fokusirati na poglavlja iz V. knjige, ističući tematske i oblikovne konvergencije Marulićeva teksta sa Senekinim. Uvelike se naslanjajući na njegov duhovni govor u ovim poglavljima, Marulić piše svoj tekst kao kršćansko preoblikovanje antičke mudrosti, pravi humanistički pothvat u

kojem se preskriptivno-didaktična i moralizatorska linija ostvaruje jednostavnim a elegantnim, trijeznim a komunikativnim stilom.

Ruggero Cattaneo (Milano, 1975) prvi susret s hrvatskim jezikom duguje leksikografskim djelima Ivana Androvića (1876-1954), što ih je slučajno pronašao u knjižari svoga grada. Završivši klasičnu gimnaziju, diplomirao je 2000. klasičnu filologiju na Katoličkom fakultetu u Milanu, s disertacijom o Lastrićevu *Testimonium bilabium*. Godine 2005. objavio je talijanski prijevod *Povijesti hrvatske književnosti* Dubravka Jelčića, za što mu je 22. travnja 2006. dodijeljena nagrada *Davidias*. Živi i radi u Milanu kao predavač humanističkih predmeta u osnovnoj školi i u gimnaziji.

Dino Demicheli
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
U POTRAZI ZA NATPISIMA PAPALIĆEVE ZBIRKE:
SARKOFAG IZ SV. KLARE

Rad se bavi analizom natpisa na sarkofagu koji je dosad u stručnoj literaturi bio samo spomenut, a nekoć je bio jedan od spomenika iz najstarije epigrafičke zbirke u Hrvatskoj koja je pripadala splitskom humanistu Dmini Papaliću. Zbirku je opisao Marko Marulić, čiji su podaci o natpisima iz nje kasnije bili prepisivani i napoljetku korišteni kao izvor za sastavljanje djela *Corpus inscriptionum Latinarum*. Sarkofag, za koji se smatra da je nastao u kasnoantičkom razdoblju, pronađen je sredinom prošlog stoljeća prilikom arheološkog istraživanja crkve sv. Klare u Splitu, a danas je izložen u tzv. podrumima Dioklecijanove palače. Natpis na sarkofagu spominje dvije preminule osobe, mladog muškarca Julija Kirana i djevojku Variju Flaviju Saloniju. Iako stoji uklesano da su im spomenik postavili roditelji, Varije Valentije i Flavija Licentina, prema onomastičkoj analizi najvjerojatnije je da su njih dvoje bili djeca različitih očeva. Čini se da sarkofag u kojem su bili sahranjeni nije bio dovršen, što se pretpostavlja prema obradi njegove prednje strane. Za proučavanje povijesti epigrafije u Hrvatskoj vrlo je bitan pronalazak još jednog natpisa Papalićeve zbirke. S tehničke je strane autopsijom natpisa utvrđeno da je uklesani tekst natpisa ponešto drugačiji od onog koji donosi Marulić i kakav je ušao u *CIL*, što je ovom prilikom ispravljeno.

Dino Demicheli radi kao viši asistent na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje predaje epigrafiju i latinski jezik. Znanstveni mu je interes fokusiran uglavnom na proučavanje antičkih natpisa s područja Dalmacije i Panonije. Sudjeluje kao znanstveni novak na projektu *Rimski vojni logori u Hrvatskoj – Tilurium* (voditeljica prof.

dr. sc. Mirjana Sanader) i kao suradnik na projektu *Corpus inscriptionum Latinarum quae in Croatia repertae sunt* (voditeljica prof. dr. sc. Marina Milićević Bradač).

Luka Ilić

Leibnizov institut za europsku povijest, Mainz
DODIRI MATIJE VLAČIĆA ILIRIKA
S RENESANSNIM HUMANIZMOM

Na hrvatskoga luteranskog teologa Matiju Vlačića Ilirika (*Matthias Flacius Illyricus*, 1520-1575) renesansi je humanizam djelovao iz više smjerova. Vlačić se rodio u Labinu, na dijelu istarskoga poluotoka koji je u to doba bio pod vlašću *Serenissime*. Kao šesnaestogodišnjak otišao je u Mletke, gdje je u školi Sv. Marka proveo tri godine kao učenik istaknutoga humanista Giambattiste Cipellija (*Egnatius*), učenjaka i prijatelja Erazma Rotterdamskoga. U tom razdoblju upoznao se, zahvaljujući svojem učitelju, s humanističkim idejama i s Erazmovim djelima, uključujući i Erazmov prijevod Novoga zavjeta s grčkoga na latinski, prvi put objavljen 1516.

Utjecaj erazmovskoga humanizma na mladog Vlačića nastavio se i kad je on 1539. otišao na studij u Basel. Među njegovim učiteljima bili su, uz Simona Grynaeusa, kod kojega je stanovao, Oswald Myconius i Johannes Oporinus, koji su svi osobno poznavali Erazma. Intelektualna baština velikog humanista, koji je u Baselu živio i djelovao, bila je za mladoga studenta poput Vlačića upravo neizbježna. Naglasak u toj fazi obrazovanja na učenje biblijskih jezika, osobito hebrejskog i grčkog, pokazao se kasnije ključnim za Vlačićev rad na području biblijske egzezeze i hermeneutike. S humanizmom se Vlačić nastavio susretati i tijekom daljeg studija u Tübingenu i Wittenbergu, ponajvećma preko svojeg učitelja i mentora Philippa Melancthona. Tako je mladi Vlačić došao u doticaj s različitim strujama renesansnoga humanizma: u Veneciji s italskim, a od Basela nadalje s njemačkim humanizmom.

U radu se nastoje otkriti izvori humanističkog utjecaja na Vlačića, i to tako što se daje potanji uvid u intelektualnu i učenjačku sredinu gradova u kojima je proveo svoje studentske godine. I kad je završio studij, u njegovu je radu naslijeđe humanističkih načela, poput poziva *ad fontes*, ostalo jasno prisutno, kako se pokazuje iz proučavanja nekoliko njegovih važnijih djela. K tomu, autor raspravlja s tezama članka »War Flacius Humanist?« (»Je li Vlačić bio humanist?«) što ga je 2008. objavio Matthias Pohlig sa Sveučilišta u Münsteru.

Luka Ilić rođen je u Karlovcu 1969, diplomirao je na Protestantskom teološkom fakultetu u Bruxellesu, magistrirao na Vrije Universiteit u Amsterdamu, a doktorirao na Evangeličkom (luteranskom) fakultetu u Philadelphiji, SAD (naslov disertacije: *Theological of Sin and Grace: The Process of Radicalization in The Theology of Matthias Flacius Illyricus*). Knjiga se trenutačno nalazi u tisku kod nakladnika Vandenhoeck & Ruprecht u Göttingenu. Od rujna 2011. dr. Ilić znanstveni je suradnik na Leibnizovu institutu za europsku povijest u Mainzu. Objavio je tridesetak znanstvenih radova, a skupa s Marinom Miladinov priredio je zbornik s trećeg međunarodnog znanstvenog skupa *Matija Vlačić Ilirik*, održanog u Labinu. Autor je i web-stranice www.flacius.net.

László Jankovits
Sveučilište u Pečuhu

ŽANROVSKE TRADICIJE U PJESMI JANA PANONIJA *AD SOMNUM*

San je tema koja se u školovanju i pjesništvu Jana Panonija pojavljuje u nekoliko navrata. U njegovu školsku lektiru pripadao je i Makrobijev komentar uz Ciceronov *San Scipionov* (*Somnium Scipionis*). Taj mu je tekst poslužio kao izvor za pjesmu *Svojoj duši* (*Ad animam suam*), koja zauzima posljednje mjesto jednoga pjesničkog ciklusa. Pretposljednja pak pjesma u tom ciklusu nosi naslov *Snu* (*Ad Somnum*). Tema se javlja i ranije u istom skupu pjesama, i to u sastavcima koji se bave bolešću, pri čemu su odsutnost snova ili pojava loših snova simptomi lošega tjelesnog stanja.

Ad Somnum pripada u elegije, tj. u žanr koji, kao i epigram, nije imao čvrsto određene strukturalne ili tematske odrednice, pa je svojom širinom mogao obuhvatiti i mnoge druge žanrove. U Janovu ciklusu većina pjesama ima strukturu raznih himana. Pjesma o kojoj je ovdje riječ po svojim je značajkama slična kletičkom himnu, u kojem se štovatelj obraća božanstvu s molbom za nazočnost i pomoć. Sam zaziv građen je od kataloga koji obuhvaća vanjske i nutarnje značajke, osobito one koje bi mogle biti od pomoći štovatelju. K tomu, kletički himan daje humanističkom pjesniku priliku da se iskaže zalihom svojega znanja (*copia*).

Najvažniji Janov predložak za pjesmu *Ad Somnum* vjerojatno je bio Stacije (*Silvae*, 5,4), ali je on unio tematske dopune, uvršćujući i građu iz drugih pjesnika. S gledišta strukture, najzanimljivije je ponavljanje zaziva u obliku tzv. *versus intercalaris*, što je poznato iz Teokrita (npr. u njegovoj eklogi *Tirsiđ*) i iz Vergilijeve osme ekloge. Umjesto Stacijeva *Inde veni* Jan se u zazivu poslužio izrazom *huc ades*, koji je karakterističan i za bukoličko i ljubavno pjesništvo.

Taj svoj ciklus Jan je napisao u Ugarskoj, a za njegov optjecaj u Italiji pobrinuo se bivši mu školski drug i sin njegova učitelja Battista Guarini. Jedan od

čitatelja bio je Marsilio Ficino, koji je Janu poslao svoj komentar Platonove *Gozbe* s posvetnim pismom u kojem hvali elegije panonskoga pjesnika.

Svrha je ovoga rada potanko razmoriti spomenute žanrovske značajke pjesme, da bi se pokazala Janova inventivnost u preslaganju elemenata antičke baštine, i da bi se objasnilo mjesto i uloga pjesme u ciklusu koji je privukao pozornost njegovih italskih suvremenika.

László Jankovits doktorirao je i habilitirao na Sveučilištu u Segedinu. Radi kao docent na Odsjeku za povijest klasične književnosti i proučavanje komparativne književnosti na Filozofskom fakultetu u Pečuhu. Glavna područja njegova znanstvenog ineteresa jesu starija mađarska književnost i novolatinska književnost 15. stoljeća. Objavio je knjigu *Accessus ad Janum: The Traditions of Interpretation in the Poetry of Janus Pannonius*. Tema njegovih sadašnjih istraživanja jest pjesništvo Jakova Pizona (Jacobus Piso).

Neven Jovanović
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
HRVATSKI HUMANISTI KAO DRUŠTVENA SKUPINA

Renesansni je humanizam povijesni i društveni fenomen. Obično se određuje kao specifičan kulturni i obrazovni pokret. Ako je tako, onda se pripadnike tog pokreta može proučavati kao društvenu skupinu: kao niz pojedinaca povezanih zajedničkim obilježjima. Problem »koja su to obilježja« naćelno je dobro definiran i višekratno uvjerljivo rješavan s kvalitativnog aspekta. Poznajemo »arhetipove« humanista, uzorne i ključne pripadnike pokreta. Ono što ne znamo jest u kojoj su mjeri odrednice humanizma prisutne u konkretnoj zajednici, u konkretnom prostoru i vremenu, posebno izvan onakvih žarišta humanistićke djelatnosti kao što su Firenća, Venecija, Rim. Nije nam, dakle, dovoljno poznat udio humanizma u društvu poput onoga renesansne Hrvatske, ili, još uže, Dalmacije. Koliko je u takvoj zajednici humanista, po ćemu su oni slični ostalim ćlanovima zajednice, po ćemu se od njih razlikuju? I možemo li uopće na ova i ovakva pitanja odgovarati, bilo sa sigurnošću, ili spekulativno? Moje će izlaganje objasniti polazišta i pristup takvog istraživanja, te predstaviti preliminarne nalaze o humanistićkim karakteristikama, i zastupljenosti tih karakteristika, kod pripadnika intelektualne elite Dalmacije u razdoblju 1400-1600. Istraživanje je ujedno pripremlni rad za opsežniju usporedbu hrvatske i tirolske latinistićke književnosti u okviru znanstvenog projekta *Croatica et Tyrolensia*.

Neven Jovanović, latinist, izvanredni je profesor na Katedri za latinski jezik i rimsku književnost Odsjeka za klasićnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Doktorirao je s

temom *Problemi uspostave novolatinske stilistike na primjeru Marulićeva »Evandelistara«*. Objavio više studija o Maruliću u godišnjaku *Colloquia Maruliana*, u kojem je suurednik, kao i u ediciji *Sabrana djela Marka Marulića*, za koju je u svesku *Latinska manja djela II.* priredio *Regum Delmatię atque Croatię gesta* (Split, 2011). Osim Marulićem, bavi se hrvatskim pravnim piscima 18. stoljeća te problemima izdavanja novolatinskih tekstova. S grčkoga je preveo dvije Euripidove drame (*Heraklo* i *Alkestida*, 2004) i Eshilovu trilogiju *Orestija* (2006). Objavio knjigu kolumna što ih redovno tiska u *Zarezu* pod naslovom *Noga filologa* (Zagreb, 2006) i *Stilističko čitanje Marulićeva Evandelistara* (2011). Područje interesa: stilistika, književna i uporabna latinska proza, didaktika latinskog jezika, humanistička informatika. Voditelj je projekata *Digitalizacija hrvatskih latinista i Croatica et Tyrolensia*.

Branko Jozić
Marulianum, Split
MARULIĆ I *DRUGI*: PITANJE TOLERANCIJE

Drugi / drugost važna je tema i na teorijskoj i na povijesnoj razini jer *drugost* je neizostavan element za definiranje identiteta. Na društveno-kulturnom su planu susretanja, suživot, a i sukobi pojedinaca, skupina i kultura konstanta. Svako susretanje s drugim izaziva određene napetosti, češće negativne kad je taj *drugi* u bitnome drukčiji, kad se *drugost* doživljava kao prijetnja. Pitanje tolerancije i poštivanja različitosti čini se posebno aktualnim danas, ali zapravo je bilo uvijek.

Marulić je kao javna osoba nužno stvorio gustu mrežu osobnih i kolektivnih odnosa. Neke pojedince iz svog okruženja doživljava bliskima, a druge dalekima i odbojnim. Iz njegove se pisane ostavštine razabire kako su razlozi te bliskosti određene pozitivne odlike (učenost, umjetničke vještine, ugled, hrabrost, zasluge za opće dobro). No, dok odlike jednih veliča, kod drugih kritizira poroke (pohlepu, pijanstvo, razmetljivost), pri čemu iznenađuje oštrina, satiričnost, pa i uvredljiv ton njegova pera; posebno je žestok prema kritičarima svojih djela.

Jednako postupa i na razini kolektivnog identiteta: dok ističe kreposti »svojih« (pripadnika kršćanske zajednice), prema onima drukčijeg svjetonazora i vrjednosnog sustava pokazuje netoleranciju i isključivost. Ovdje će se posebno razmotriti njegovo viđenje Turaka kao drukčijih, koje vidi kao prijetnju ne samo ovozemaljskoj egzistenciji nego i vječnom spasenju.

Branko Jozić magistrirao je na *Augustinianumu* u Rimu 1991. Od 1995. radi u *Marulianumu*. Objavio knjige: *Problem religijske netolerancije* (1995) i *Riječ u slici* (2009); zajedno s Bratislavom Lučinom *Bibliografija Marka Marulića. Prvi dio: tiskana djela (1477-1997)* (1998). Autor je više studija o Maruliću u godišnjaku *Colloquia Maruliana* i članaka s religijsko-filozofskog i kulturološkog područja. Bavi se prevodenjem otačkih tekstova i drugih knjiga.

Péter Kasza
Sveučilište u Segedinu
NA TRAGU IZDANJU.
NOVI IZVORI ZA NASTANAK *HISTORIA VERISSIMA*
STJEPANA BRODARIĆA

Jedan od naglasovitijih tekstova što su ikad potekli iz pera humanista koji je djelovao u Ugarskom Kraljevstvu svakako je *Historia verissima* Stjepana Brodarića (*Stephanus Brodericus*, oko 1480–1539). To je jedini rukom očevidca napisan izvor u kojem se opisuje odlučna bitka na Mohačkom polju 1526. Zbog njegove jedinstvenosti Brodarićev su tekst mnogo puta proučavali i analizirali brojni stručnjaci, u prvom redu povjesničari, koji su na temelju Brodarićevih podataka pokušavali rekonstruirati tijek bitke. S druge pak strane, književni su se povjesničari puno manje trudili osvijetliti okolnosti nastanka toga važnog i slavnog zapisa.

Dosad se o tim okolnostima znalo to da je Brodarić tekst napisao zato što je poljski kralj Žigmund I. želio dobiti prikaz poraza u kojem je poginuo njegov nećak Ludovik II, a i stoga što je sam pisac želio obraniti svoje sunarodnjake od Cuspianusa, koji je Ugre optužio zbog kukavštine i izdaje. Kao treća važna okolnost obično se uzima da je *Historia verissima* napisana negdje u proljeće 1527, a tiskana kod Vietora u Krakovu 16. travnja 1527. Taj nadnevak nikad nije bio podvrgnut raspravi, iako se nije sačuvao ni jedan jedini primjerak tog izdanja, a jedini izvor koji ga spominje jest *Janociana*, bibliografija napisana sredinom 18. st., tj. 250 godina kasnije.

Prošle sam godine, međutim, naišao na novi izvor koji se tiče nastanka *Historia verissima*, u svjetlu kojega spomenuti datum postaje dvojben. U prvom dijelu izlaganja pokazat ću da je Brodarić djelo napisao ne prije 1528, pa je stoga nemoguće da je tiskano 1527. U drugom dijelu izlaganja odgovorit ću na očito pitanje - kada je dakle taj tekst prvi put objavljen? Odgovor ima ključnu važnost, zbog toga što je Brodarićevo djelo odigralo važnu ulogu u nastanku mohačkoga poraza kao pojma. Potrebno je dakako znati od kada se točno može smatrati da taj pojam utječe na ranonovovjekovnu historiografiju.

Péter Kasza (1974) rođen je u Segedinu u Mađarskoj. Od 1993. do 1999. studirao je povijest i latinski jezik na sveučilištu u rodnom gradu. Doktorirao je s temom *Život i književna djelatnost Sjepana Brodarića* (2008). Od 2009. radi kao docent na Odsjeku za klasičnu filologiju i novolatinske studije na Sveučilištu u Segedinu. Glavno mu je područje

istraživanja srednjoeuropski humanizam 16. stoljeća. Godine 2012. objavio je kritičko izdanje Brodarićevih pisama, koja je sabrao, uredio i popratio komentarom. Sad radi na monografiji posvećenju Brodarićevoj političkoj i književnoj djelatnosti. Osim toga, njegovi istraživački interesi uključuju humanističku historiografiju i političku promidžbu tzv. Zapoljina doba (1526-1540).

Milenko Lončar i Diana Sorić
Odjel za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru
PISMOM PROTIV NEPOZVANIH ČITATELJA (III):
VRANČIĆEVA POMAGALA ZA KODIRANJE

Nakon pregleda pismene ostavštine Antuna Vrančića u budimpeštanskoj knjižnici Széchényi shvatili smo da je »metoda vlastitih nogu i očiju« ponekad nezamjenjiva, unatoč modernoj tehnologiji fotografiranja i komunikacije. Našli smo naime desetak listova popunjenih tablicama za šifriranje i popisima riječi s njihovim šifriranim ekvivalentima. Koliko nam je poznato, ti su listovi do sada neobjavljeni. Kako se čita na poleđini, neki od njih bili su dodijeljeni Antunu Vrančiću i Franji Zayu, svakako prilikom njihove diplomatske misije u Carigradu 1553-1557. Jedan list sadrži popis znakova kojima se Antun služio u čitanju šifriranih pisama svoga brata Mihovila. Tu je dakle ležalo rješenje do kojega smo bili prethodno sami došli mnogo težim i duljim putem. Jedan je list, ispisan šifriranim znakovima, pripadao pismu zacijelo upućenu austrijskom kralju, gdje se na početku spominje sin nekog čauša.

Želja nam je prirediti kritičko izdanje pronađenih rukopisa, komentirati njihov sustav za kodiranje, zatim pokušati utvrditi njihovu provenijenciju i eventualno postojanje diplomatske korespondencije u kojoj je sustav bio primijenjen.

Milenko Lončar izvanredni je profesor i pročelnik Odjela za klasičnu filologiju na Sveučilištu u Zadru. Studij klasične filologije završio je 1978. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Doktorirao je 2002. na Filozofskom fakultetu u Zadru radnjom *Filološka analiza Porfirogenetovih vijesti o Hrvatima*. Osim bizantologijom bavi se srednjovjekovnim latinskim natpisima. Ktomu vodi projekt izdavanja rukopisa Petra Perencana, zadarskog bilježnika iz druge polovice 14. stoljeća.

Diana Sorić rođena je 1973. godine u Zadru. Diplomirala je klasičnu filologiju i talijanski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu u Zadru. Godine 2009. magistrirala je s temom *Klasifikacija pisama Antuna Vrančića*, a 2013. doktorirala radom *Obiteljska korespondencija Antuna Vrančića: kritičko izdanje rukopisa i jezičnostilske osobitosti*. Radi kao asistentica na Odjelu za klasičnu filologiju Sveučilišta u Zadru. Područje interesa: epistolografija, opus Antuna Vrančića.

Bratislav Lučin
Marulianum, Split
NEPOZNATA PJESMA MARULIĆEVA UČITELJA TIDEA ACCIARINIJA

U Ambrozijanskoj knjižnici u Milanu (sign. F 33 sup.) čuva se rukopisni kodeks iz 15. st., u kojem se među inim nalazi pjesma *Ad beatissimum Christianae religionis parentem maximumque fidei Romanae antistitem Sistum [sic] pontificem IIII seraphici Francisci pientissimus hortatus in Turcas, per Tydeum Acciarinium Picentinum*. Ta pjesnička poslanica u 404 heksametra dosad je u literaturi ostala posve nezapažena i nikad nije objavljena. Pozornost zaslužuje već zbog toga što joj je aktor Tideo Acciarini, talijanski humanist (Sant'Elpidio a Mare, 1427/1430 – oko 1500) koji je dvadesetak godina (1461-1480) djelovao kao *magister humanitatis* u Dalmaciji: u Splitu je oko 1464. bio učitelj Marku Maruliću, prijateljjevao je s Jurjem Šižgorićem, boravio je u Zadru, te od 1477. u Dubrovniku, gdje su mu učenici bili Ilija Crijević, Jakov Bunić i dr.

Acciarini je poslanicu uputio papi Sikstu IV (Francesco della Rovere, papa od 1471. do 1484) kao pobudnicu da organizira otpor osmanskom nadiranju i da pokrene križarsku vojnu. Nakon uvodnog obraćanja papi, pjesnik opisuje napredovanje Turaka, prikazuje okrutnost i razaranja osvajača. Nabrajajući područja kojima neposredno prijeti opasnost spominje Salonu, Split, Klis, Skradin i Zadar. Zatim prelazi na osmansko napredovanje na području oko Eubeje, pa dramatično opisuje pad Negroponta, tj. Halkide (12. srpnja 1470), važnog mletačkog uporišta na istočnom Sredozemlju. U posljednjoj trećini pjesme riječ preuzima sv. Franjo: on se s neba obraća papi (Della Rovere bio je prije izbora za papu generalni poglavar franjevačkog reda), upućuje mu poticaje da krene u rat te nabraja italske i europske vladare koje treba pozvati kao saveznike. Budući da je Siksto IV. izabran za papu 9. kolovoza 1471, možemo pretpostaviti da je pjesma nastala već u drugoj polovici te godine, i to možda baš u Splitu, gdje je Acciarini tada još boravio.

Bratislav Lučin rođen je u Splitu 1956, diplomirao je na Filozofskom fakultetu u Zadru, magistrirao i doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (naslov disertacije: *Jedan model humanističke recepcije klasične antike*: In epigrammata priscorum commentarius Marka Marulića, 2011). Od 1986. urednik je u Književnom krugu Split, od 1995. voditelj je *Marulianuma*. Suurednik je godišnjaka *Colloquia Maruliana* i glavni urednik edicije *Sabrana djela Marka Marulića*. Objavio *Bibliografiju Marka Marulića*. *Prvi dio: tiskana djela (1477-1997)* (sa B. Jozićem, 1998), priredio izbore iz Marulićeva opusa na hrvatskom, engleskom, njemačkom i španjolskom, *Marulićev opis Splita* (2005), *Život Marka Marulića* Frane Božičevića (2007), izbor iz djela Mirka Tomasovića (*Domaća*

tradicija i europski obzor, 2009); autor je knjige *Iter Marulianum: od Splita do Venecije tragovima Marka Marulića* (2008). Sa D. Novakovićem za *Sabrana djela Marka Marulića* priredio je i preveo *Latinske stihove* (2005). Dobitnik je godišnje nagrade »Mate Ujević« Leksikografskog zavoda »Miroslav Krleža« (1999, sa B. Jozićem) i godišnje nagrade »Iso Velikanović« za najbolji prijevod u 2005. godini (2006, sa D. Novakovićem).

György Palotás

Sveučilište u Segedinu

MIHOVIL VRANČIĆ KAO KRITIČAR: ELEGIJA PROTIV
HISTORIOGRAFSKOGA DJELA VALENTINA POLIDAMA IZ 1536.

Danas se književna djela Valentina Polidama, talijanskog liječnika, učenjaka i humanističkog pisca iz prve polovice 16. st., ne ubrajaju među primarne izvore za istraživanje mađarske povijesti. Osim dobro poznate knjige *De re medica* (1540), on je napisao povijesno djelo o podrijetlu Ugara i Ugarskoga Kraljevstva (*De origine ac rebus gestis Hungarorum liber primus ad censuram aeditus*). Taj prozni spis tiskan je kod Hijeronima Vietora u Krakovu (usp. OSzK, Zbirka rukopisa, sign. Ant. 3060, 4° [32] fol). No Polidamovo djelo daleko je od uzornoga povijesnog prikaza. Pietro Bembo spominje ga s priličnim prijezirom u svojem pismu od 1. III. 1535 (*epist.* 6,56) Francescu Boneru, koji je u to vrijeme živio u Krakovu.

Jedan od humanista iz kruga oko Ivana Zapolje (1487–1540), Mihovil Vrančić (1513/14?-1571), koji je u to vrijeme boravio u Poljskoj, slično je sudio o knjizi. Djelu toga humanista i pjesnika iz Dalmacije dosad je u mađarskoj i međunarodnoj književnoj historiografiji posvećeno malo pozornosti. Ovdje ću se osvrnuti na njegovu dosad neobjavlenu pjesmu iz 1536, koja se čuva u Nacionalnoj knjižnici Széchényi u Budimpešti. Naslov joj je *In Valentinum Polydamum, historiae Hungaricae scriptorem ineptissimum*, a Vrančić se u njoj podruguje Polidamu i njegovu povijesnom djelu. Talijanskoga pisca on uspoređuje s Katulovim Voluzijem (Catull. c. 36) i Herilom, dvorskim pjesnikom Aleksandra Velikoga (Hor. *epist.* 2,1,232–234). Polazeći od Horacijeve tvrdnje *Vir bonus et prudens versus reprehendet inertis, / culpabit duros, incomptis adlinet atrum / transverso calamo signum*, (Hor. *Ars*, 445–447) – Vrančić nemilosrdno razotkriva manjkavosti Polidamova djela. U pjesmi od 64 distiha Vrančić se na nekoliko mjesta kritički osvrće na Polidamov rad. Njegovi ironični komentari tiču se formalne (bombastičnost) i sadržajne strane (netočni podatci), kao i jezika (nedostatno poznavanje latinskoga).

Premda Vrančić taj bezvrijedni historiografski proizvod komentira pišući u formalnom smislu književno djelo – u pjesmi znatnu ulogu imaju Muze Klio i Polihimnija i njihove zlobne opaske – elegija je jedinstvena zbog toga što omogućuje potanji uvid u teorijske nazore hrvatskoga humanista o pisanju povijesti.

György Palotás (1986) na Sveučilištu u Segedinu diplomirao je povijest (2010) te mađarski i latinski (2012). Bavio se najprije književnom teorijom (poglavito naratologijom), a zatim ratnim umijećem u antici (u svezi s taktičkim priručnicima Flavija Arijana). Doktorand je na Doktorskom studiju književnosti Sveučilišta u Segedinu u potprogramu novolatinske književnosti. Radi na Odsjeku za klasičnu filologiju i novolatinsku književnost. Glavno mu je područje interesa političko i književno djelovanje hrvatskih humanista koji su djelovali na dvoru Ivana Zapolje, osobito Ivana Stalića te Antuna i Mihovila Vrančića.

Anna Skolimowska
Sveučilište u Varšavi

IOANNES DANTISCUS I HRVATSKI HUMANISTI:
JAKOV BANIČEVIĆ I MARKO MARULIĆ

Ioannes Dantiscus (1485-1548) bio je novolatinski pjesnik i vješt diplomat u službi poljskih kraljeva. Na međunarodnoj se sceni pojavio sudjelujući na susretu četiriju srednjoeuropskih monarha – cara Maksimilijana i kraljeva Žigmunda, Vladislava i Ludovika Jagelovića u Požunu i Beču, u ljeto 1511. Kad je sastanak završio, Dantiscusov pokrovitelj Žigmund Jagelović ostavio ga je na carskom dvoru gotovo dvije godine, u početku kao tajnika poljske diplomatske misije, a poslije stavivši ga na raspolaganje caru. Tada je Dantiscus susreo humanista i diplomata, careva tajnika Jakova Baničevića (1466-1532). I osobno i po karijeri Dantiscus i Baničević imaju mnogo zajedničkih crta. Obojica su, premda potječu iz obitelji nižega društvenog statusa, postigla visoke položaje na dvoru i obojica su se u kasnim godinama posvetila crkvenoj karijeri. I jednom i drugom car je zbog njihovih iznimnih diplomatskih postignuća dodijelio plemstvo, i jedan i drugi smatrani su izvrsno obrazovanim humanistima, i jedan i drugi dopisivali su se s Erazmom Rotterdamskim. Zajedničko im je bilo i zanimanje za geografiju, a obojica su svoj visoki društveni položaj upotrijebili i za to da budu pokrovitelji učenjaka i umjetnika. Njihovo poznanstvo dokumentira njihova korespondencija, od koje su sačuvana samo dva Baničevićeva pisma Dantiscusu iz 1516, što znači da je, nažalost, malo toga poznato o njihovim dodirima nakon te godine.

Korespondencija Ioannesa Dantiscusa (usp. dantiscus.al.uw.edu.pl) sadrži i zanimljiv spomen još jednoga znamenitog Hrvata – Marka Marulića (1450-1524). U tridesetim godinama 16. st. Dantiscus, koji je tada bio biskup Kulma, pročitao je Marulićev *Evangelistar*. Djelo ga se toliko dojmilo da je prilikom prikupljanja knjiga za svoju biskupsku knjižnicu uznastojao pribaviti sva djela hrvatskoga humanista koja su tada bila dostupna na tržištu (a poimence je spomenuo tri naslova za koja je znao: *Quinquaginta parabolae*, *De religiose vivendi institutione* i *De imitatione Christi*). U svjetlu Dantiscusove biskupske djelatnosti, možemo nagađati da je on Marulićeva teološka djela smatrao ne samo štivom za svoj vlastiti duhovni razvoj nego i sredstvom katoličke konfesionalizacije u svojoj dijecezi.

Anna Skolimowska (r. 1967) doktorirala je na području humanističkih znanosti. Po struci je klasičar, bavi se srednjovjekovnom i renesansnom korespondencijom, voditeljica je Laboratorija za izdavanje izvora fakulteta »Artes liberales« Sveučilišta u Varšavi. Specijalnost su joj latinska paleografija, proučavanje izvora, kritičko izdavanje. U opseg njezinih interesa ulaze i utjecaji Erazma u Španjolskoj u svjetlu Dantiscusove korespondencije, jezik i književna struktura renesansnih pisama na latinskom te rana tiskana knjiga i zbirke knjiga. Članica je Poljskoga povijesnog društva, Poljskoga filološkog društva i Međunarodnog udruženja za novolatinske studije (IANLS).

Erzsébet Borbála Sörös

Dunaújváros, Mađarska

ELOGIUM URBANI BATHIANI ANTUNA VRANČIĆA

– DOSAD NEPOZNAT TEKST KAO IZVOR POLITIČKOG SUKوبا

U ČETRDESETIM GODINAMA 16. ST.

Elogium Urbani Bathiani Antuna Vrančića pronašao je 2011. Gábor Nemes u đurskom arhivu Đursko-mošonjsko-šopronske županije. U izvješću o nalazu objasnio je kako je možda posrijedi tekst za koji se znalo, pa je bio izgubljen: u jednom svojem pismu Vrančić možda aludira na *Elogium* spominjući Orbána Batthyány: *de quo alibi plura dicturus sum*; usp. Szalay László, ur., Verancsics Antal, *Összes munkái*, Eggenberger, Budapest, 1857–1875, I, 192). Sam tekst je sačuvan u obliku autografa, a obaseže sedam stranica s bilješkama drugih ruku: jedna od njih ističe satiričnu narav *Elogija*, a druge dvije samo su obrojčale stranice.

Elogij sadrži prikaz života i značaja Orbána Batthyány. Taj prikaz nije objektivn, stilski se uvelike razlikuje od drugih Vrančićevih djela i od njegova poimanja historiografije. Pisac portretira Batthyány kao neuspješna čovjeka

koji pogrešnim odlukama upropaštava svoj život. To pak vodi do niza nesretnih događaja koji se okončavaju time da on bude iskopan iz vlastitoga groba; taj čin Vrančić opisuje kao opravdan. S druge strane, jedva i spominje Batthyányeve pozitivne osobine, što je zaista neobično kad se na osnovi njihove korespondencije može zaključiti da su bili prijatelji.

Tekst je na prvi pogled tipična humanistička pohvalnica. Sadrži intertekstualne veze s Kornelijem Nepotom, Salustijem i Senekom, što otvara dodatne mogućnosti za interpretaciju Batthyányeva opisa. Napose je važan zbog toga što iz njega doznajemo važne podatke o Batthyányevu životu (npr., dosad se smatralo da je on umro 1547, ali na osnovi ovog teksta vjerojatno je da je umro 20. X. 1548. u Albi Juliji). Iako je Batthyány bio jedan od prvih transilvanskih protestanata, dosad se nije činilo da bi bio toliko važan da bi povjesničar poput Vrančića napisao njegovu biografiju. Moglo bi se pomišljati da je *Elogij* bio samo dio zbirke građe za njegovo obuhvatnije historiografsko djelo, no tekst je tako cjelovit i zaokružen da se ovo tumačenje ne čini uvjerljivim.

Na temelju podataka u tekstu može se zaključiti da je *terminus post quem* za njegov nastanak nadnevak Batthyányeve smrti, a *terminus ante quem* kolovoz 1549, kada Vrančić odlazi iz Transilvanije. Ovdje je važno spomenuti da je Vrančić došao u oštar sukob s Jurjem Utišinovićem (Martinuševićem), zbog čega je napustio i Albu Juliju i stranku ugarske kraljice. Batthyány je u to vrijeme i sam bio u Albi Juliji i došao je u nekoliko navrata u sukob s Utišinovićem. Nesuglasice su se ticale katoličko-protestantskog sukoba i bile su tako duboke da je u konačnici *Eremita* prikazan kao onaj koji je iskopao Batthyányevo mrtvo tijelo iz groba.

U svojem izlaganju pokazat ću kako nam prikrivene reference u *Elogiju* daju dodatne obavijesti o tom sukobu i kako se tekst može čitati i kao književni i kao politički spis, ovisno o tome u kojem ga kontekstu interpretiramo.

Erzsébet Borbála Sörös (r. 1989) studirala je mađarsku i novolatinsku književnost na Sveučilištu u Segedinu. Nakon diplome radila je na rječniku temeljenom na djelima Jánoša Rimaya (o. 1570-1631), sa svrhom boljeg razumijevanja njegova ekscentričnog jezika. Magistrirala je tezom o Vrančićevu *Elogium Urbani Bathiani*, pri čemu je taj tekst popratila prijevodom i komentarima, zaključujući da bi on mogao promijeniti način na koji govorimo o Vrančićevu životu i radu. Sada je doktorandica segedinskoga sveučilišta, a tema je njezine disertacije šesnaestostoljetna ugarska historiografija.

Gorana Stepanić
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
CARMINA FIGURATA I KOMBINATORIČKA POEZIJA
U HRVATSKOJ RENESANSI

Jedan od manje proučenih odvjeta hrvatske ranonovovjekovne poezije, kako na latinskom tako i na hrvatskom jeziku, jesu konceptualne pjesme, u kojima je jezični materijal grafički posebno organiziran tako da tvori sliku ili umnožava značenje teksta. Ovaj referat predstavlja do sada više ili manje poznate primjerke takvih pjesničkih *tehnopegni* u renesansnih autora (Jan Panonije, Marko Marulić, Didak Pir, Dinko Ranjina, anonimni sastavci iz *Varia Dalmatica*), definira njihove podvrste i objašnjava njihovo funkcioniranje, smješta ih u kontekst suvremene europske simboličke poezije te ih uspoređuje s kasnijim – baroknim – hrvatskim i latinskim figuralnim i kombinatoričkim pjesništvom (Đurđević, Simandi, Vitezović).

Gorana Stepanić (r. 1973. u Zagrebu) na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1997. diplomirala je komparativnu književnost i latinski jezik, 2001. magistrirala, a 2005. doktorirala radom *Hrvatsko pjesništvo na latinskom u sedamnaestom stoljeću: stilske tendencije i žanrovski inventar*. Od 1997. do 2008. radi kao asistentica, odnosno docentica na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a od 2009. kao docentica na Odjelu za humanističke znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli. Objavila je niz znanstvenih i stručnih članaka o hrvatskom latinizmu i pojedinim novolatinskim autorima (B. Bošković, Bruerević, Čobarnić, Đurđević, Gradić, Hus, Marulić, Vičić, Vitezović, Gučetić, Simandi). Bavi se i prevođenjem s klasičnog i humanističkog latinskog (Ciceron, More, Alberti, Petrarca, Poggio, Althusius, Zanchi, Gučetić, R. Bošković). Područja interesa: novolatinska poezija, novolatinska epika, latinizam sedamnaestog stoljeća, ranonovovjekovna figuralna i kombinatorička poezija.

Petra Šoštarić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
CADUCAE FRONDES, DEFLUXURA FOLIA:
PANONIJEV PRIJEVOD HOMERA

Od naših se filologa Panonijevim prevodilačkim radom bavio samo Darko Novaković, koji je sažeto prikazao Panonijev prijevodni opus te prevodilačke preferencije i motivaciju koja je stajala iza prijevoda u kasnijoj fazi njegovog rada. U ovom je radu riječ o Janu Panoniju u kontekstu renesansnog prevođenja

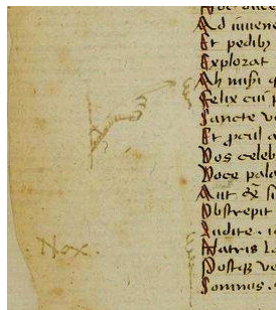
Homera na latinski. Njegov je interes za prevođenje povezan s radom njegova učitelja Guarina Guarinija, koji je i sam prevodio grčke pisce. Cilj je utvrditi koji su Panonijevi suvremenici ili prethodnici, prevodioci Homera, mogli utjecati na njegov rad. Sintaktičkom analizom utvrdit će se vjernost originalu, a u određivanju književnih uzora koristit će se analiza klauzula te elemenata usmene književnosti kojima je obilježena homerska epika. Naglasak će biti na Panonijevim rješenjima za homerske formule i epska ponavljanja.

Petra Šoštarić asistentica je na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i studentica poslijediplomskog studija lingvistike. Bavi se prijevodima Homera na latinski s naglaskom na rad Rajmunda Kunića i Brna Džamanjića.

Luka Špoljarić
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
DRUGO LICE RENESANSNOG HELENIZMA:
NIKOLA MODRUŠKI I PRIJEVODI IZOKRATOVIH GOVORA
NIKOKLU I DEMONIKU

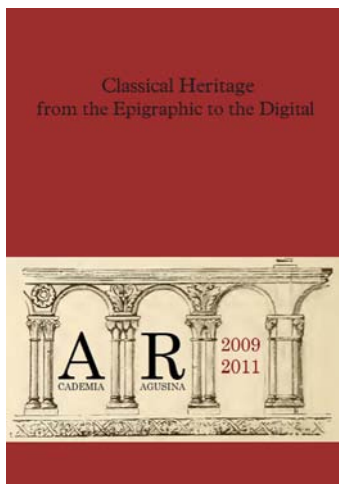
Renesansni helenizam često se prikazuje idealistički, kao izučavanje grčkog jezika i kulture u sklopu širega humanističkog projekta otkrivanja i štovanja antike. Slika se pritom redovito fokusira na bizantske egzilante u Italiji te nekolicinu istaknutih pojedinaca koji su stekli vrhunsko znanje jezika – poput Leonarda Brunija, Ambrogia Traversarija, Francesca Filelfa ili Angela Poliziana – i postupno činili grčki kanon sve dostupnijim široj zapadnoj publici. S ciljem boljeg razumijevanja tog fenomena, ovo izlaganje će se fokusirati na prijevode govora Nikoklu i Demoniku antičkog retoričara Izokrata što se nalaze na samome kraju *Corsin. 43.E.3 (127)* u Biblioteca dell'Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana – rukopisa koji sadrži djela hrvatskoga biskupa i egzilanta Nikole Modruškog (prije 1427.–1480.). Nikolino autorstvo prijevoda dosad je često bilo odbacivano, no, kako sam prije već kratko bio sugerirao (CM XXI), riječ je uistinu o njegovu djelu. Ovom prilikom prikazat ću biskupova nastojanja da svlada grčki jezik, razmotriti поблише pitanje autorstva i njegove manipulacije prijevoda te, na kraju, raspraviti njihovo datiranje i mogući identitet neimenovanoga mladog vladara kojem je djelo bilo posvećeno. Upravo nastojanja i motivacije brojnih pojedinaca poput Modruškog, koji unatoč svojem trudu nisu stekli priznanje kao poznavatelji i prevoditelji s grčkog, upozoravaju na drugo, često zanemarivano lice renesansnog helenizma.

Luka Špoljarić poslijedoktorand je na Odsjeku za klasičnu filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Doktorirao je na Odsjeku za srednjovjekovne studije Srednjoeuropskog sveučilišta u Budimpešti (2013.) obranivši disertaciju *Nicholas of Modruš (ca. 1427–1480), 'The Glory of Illyria': Humanist Patriotism and Self-Fashioning in Renaissance Rome*. Proteklih godina bio je *Visiting Fellow* na Sveučilištu Harvard (2010./2011.) te *Frances A. Yates Fellow* na Institutu Warburg u Londonu (2011./2012.), dok je 2011. nagrađen stipendijom Renaissance Society of America za projekt rekonstrukcije Nikoline knjižnice. Trenutno priprema objavljivanje dijelova svoje disertacije koji pored studije karijere Modruškog uključuju i katalog rukopisa njegove knjižnice te izdanje i engleski prijevod djela *De bellis Gothorum (O ratovima Gota)*. Njegovi istraživački interesi vezani su uz društvenu ulogu, propagandni potencijal i kulturu knjige renesansnog humanizma. Bavi se i priređivanjem i prevođenjem humanističkih djela na hrvatski jezik, osobito onih Nikole Modruškog.

CLASSICAL HERITAGE
FROM THE EPIGRAPHIC TO THE DIGITAL:
ACADEMIA RAGUSINA 2009&2011
Urednici: Irena Bratičević i Teo Radić
Ex libris, Zagreb, 2014.

Godine 2009. prvi put, a potom i 2011., pod pokroviteljstvom europskoga udruženja nacionalnih društava klasičnih filologa Euroclassica, u Dubrovniku je održan skup *Academia Ragusina* – spoj znanstveno-stručnih predavanja i didaktičkih radionica, namijenjenih srednjoškolskim učenicima, nastavnicima, studentima i svima zainteresiranima za temu klasičnoga naslijeđa u raznim vidovima europske kulture. Zahvaljujući sudjelovanju istaknutih stručnjaka iz Hrvatske i inozemstva, prilozi okupljeni u ovom zborniku pokrivaju i velik raspon stoljeća, od onih na prijelazu era do našega digitalnog doba, i opsežan zemljopisni krug, od Dubrovnika do Portugala, Irske i Litve, i raznovrsne oblike u kojima tekstovi preživljavaju, od natpisa preko rukopisa i tiska do digitalizata, i različite pristupe antičkom naslijeđu, od detaljnih filoloških analiza i interpretacija do osmišljavanja što učinkovitijih načina da se s tim područjem kulture upoznaju i mladi naraštaji. Stoga je u skladu sa širinom interesa i pristupa ova knjiga, kao i skup s kojega je potekla, namijenjena svima koji pronalaze poticaj u antici i kulturama koje se njome nadahnjuju.

Jakša Primorac
POJ LJUVENI – PUČKO PJEVANJE U RENESANSNOJ DALMACIJI
Književni krug Split, Split 2013.

Knjiga je podrobna studija o gradskoj pučkoj glazbi i književnom izričaju renesansne Dalmacije, a u širem smislu i primjer proučavanja tradicije dugog trajanja te ujedno kontinuirane promjene. Temeljni problem postanka klapskog pjevanja u ovom je radu metodološki postavljen i analiziran na inovativan način, primjenom teorijskih postavki iz područja etnomuzikologije, etnologije i kulturne antropologije, historijske muzikologije, folkloristike, znanosti o književnosti i kulturne povijesti. Pritom su u domaćoj etnomuzikologiji rijetke studije koje književnim izvorima pristupaju s aspekta etnomuzikološke analize. Iznimno obilna dokumentiranost s preciznim pozivanjem na izvore, ali i dobar njihov odabir te uvjerljivost

argumenata pri analizi doveli su ovo istraživanje do valjanih zaključaka, a time ponudili i originalni znanstveni doprinos.

Autor je pokazao da je s obzirom na poetiku pjevanih tekstova i kontekste izvođenja izravno izvorište suvremenog organiziranog klapskog pjevanja u petrarkističkoj ljubavnoj lirici, pjevanju serenada uz pratnju lutnje i skupnom pjevanju mladih muškaraca u Dubrovniku i gradovima Dalmacije u 15. i 16. stoljeću. Suvremena koncepcija »iskona« ili »drevnosti« klapskog pjevanja, koja je iznimno važna za identitetsko određenje suvremenih klapskih sudionika, tako je ovim radom dobila svoju prvu temeljitu znanstvenu provjeru i djelomičnu potvrdu.

Tanja Perić-Polonijo

PREDAVANJA

Luka Špoljarić i Neven Jovanović

Međunarodni znanstveni projekt

CROATICA ET TYROLENSIA - USPOREDBA HRVATSKE I TIROLSKE LATINISTIČKE KNJIŽEVNOSTI

Evropsku regiju Tirol i državu Hrvatsku povezuje prvenstveno okolnost da još od srednjeg vijeka ljudi u njima traže načine da ravnopravno sudjeluju u kulturnom i intelektualnom životu čitave Evrope. To pokazuje činjenica da imaju književnosti ne samo na narodnim jezicima, nego i na latinskom. Dvije su latinističke književnosti slične po opsegu (tirolski latinitet čini 7000 djela i oko 3000 autora, hrvatski 7000 djela i oko 4000 autora), po trajanju — na latinskom se intenzivno piše od srednjeg vijeka do konca devetnaestog stoljeća — ali i po činjenici da su danas manje poznate i rjeđe istraživane, premda su u prošlosti hrvatski i tirolski pisci birali latinski upravo zato da svoja djela učine dostupnima bez obzira na nacionalne, prostorne i vremenske granice. Poznavanje i razumijevanje tih načina dragocjeno je i danas.

U okviru projekta *Croatica et Tyrolensia* skupina istraživača s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Instituta »Ludwig Boltzmann« za novolatinske studije iz Innsbrucka, pulskog Sveučilišta Jurja Dobrile i centra *Marulianum* Književnoga kruga Split tijekom dvije godine istraživat će tekstualne i bibliografske sličnosti i razlike između hrvatske i tirolske latinističke književnosti. Ispitat ćemo kako su i koliko metodološke spoznaje povijesti tirolskog latinizma primjenjive na stanje u Hrvatskoj; zajedno ćemo prikupljenu digitalnu građu preoblikovati u društvenu i tematsku mrežu, profilirajući, otkrivajući i uspoređujući veze i odnose latinista i tema njihovih književnih djela. Razvit ćemo bibliografsko-biografsku bazu podataka o latinističkim djelima i autorima.

Bratislav Lučin

MARULIĆEVA VIRTUALNA KNJIŽNICA

Kako znamo koje je knjige Marulić posjedovao? Kako znamo koja su izdanja (od više objavljenih za njegova života) bila na njegovu radnom stolu? Možemo li znati *kako* je Marulić čitao i *što* ga je u lektiri osobito zanimalo? Možemo li i sami otvoriti ta ista izdanja i poći tragovima Marulićeve lektire?

Na ta pitanja, te na još jedno - zašto je sve to važno? - pokušat će se odgovoriti u ovom predavanju, koje će biti popraćeno ppt-prezentacijom.

Osma latinistička tekstološka radionica
EPIGRAFSKI STIL HRVATSKIH HUMANISTA

Voditelji:

Dino Demicheli (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)
Lovorka Lučić (Srednja škola Bedekovčina i Srednja škola Zlatar)

Uvodno predavanje o povijesti Kaštela: Radoslav Bužančić

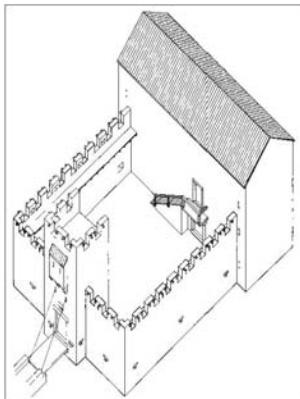
Sudjeluju studenti iz Zadra i Zagreba

Kulturno naslijeđe Salone, koja je u kasnoantičkome i ranosrednjovjekovnome razdoblju bila jedan od najuglednijih gradova na području koje je nekoć zauzimalo Rimsko Carstvo, unatoč njezinu rušenju i protjerivanju stanovnika, nije se moglo zatomi u narednim stoljećima. Upravo je civilizacijski doseg nekadašnje metropole Dalmacije potaknuo i inspirirao mnoge pojedince koji su, bez obzira na prestanak životnog kontinuiteta, u tom gradu potražili poticaj i nadahnuće za stvaranje svojih djela, bilo da se radi o arhitekturi, književnosti ili sastavljanju natpisa. Mnoge salonitanske nekropole, iako napuštene i ne više u upotrebi, obilovale su tisućama epigrafskih spomenika, koji su se stoljećima poglavito koristili kao građevni materijal, no ipak su djelovali i kao svojevrsan impuls za nastavak epigrafičke tradicije tijekom srednjega vijeka i u kasnijim razdobljima. Stoga i ne čudi bogata epigrafička baština hrvatske srednjovjekovne države, koja je po broju sačuvanih natpisa u europskom vrhu.

Natpisi na kamenu oduvijek su bili medij za prenošenje neke poruke, bilo da se radilo o nadgrobnom natpisu, zavjetnom ili građevinskom, uvijek su bili postavljeni s namjerom da se neka informacija prenese u daleko dulji vremenski period nego što je to vijek ljudskog života. Možda su, poučeni živim svjedočenjem o trajnosti salonitanskih natpisa, i naručitelji i sastavljači natpisa humanističkog i renesansnog Splita željeli ostaviti spomen, bilo o sebi samima, bilo o društvu ili o nekom važnom događaju za njihovo vrijeme. Koji god da ih je od razloga ponukao na to da o sebi ostave trag u budućnosti, činjenica je da danas upravo zahvaljujući epigrafičkim spomenicima možemo kudikamo bolje poznavati kulturu i sastav stanovništva predrenesansnog i renesansnog Splita, Trogira i prostora između tih dvaju gradova.

Na ovoj će se radionici studenti imati prilike upoznati s tekstovima natpisa iz dviju utvrda – kaštela za zaštitu naselja (Cipiko i Štafilić) – u današnjim Kaštelima. Polaznici radionice najprije će natpise dokumentirati pomoću autopsije, a potom

će ih jezično i stilski analizirati u prostorima centra *Marulianum*. Nakon kratkog uvoda o epigrafiji antičke Salone, studenti će zajedno s voditeljima radionice pokušati usporediti u kolikoj su mjeri ovi humanistički natpisi izgledom i stilom slični, a u kolikoj različiti od onih antičkih.

Kaštel Cipiko, pretpostavljeni izgled 1481;
crtež: Katja Marasović

COLLOQUIA MARVLIANA XXIII
(Književni krug Split – *Marulianum*, 2014)

SADRŽAJ
CONTENTS

- László Jankovits: Janus Pannonius' Andromeda-Poem as an *Ethopoeia* / *Pjesma Jana Panonija o Andromedi kao ethopoeia*
- Neven Jovanović: Zadarski slon i komarac – polemika Nardina Celineja i Paladija Fuska iz 1513. / *The Zadar Elephant and Mosquito: The Polemic of Nardinus Celineus and Palladius Fuscus*
- Polemika Publija Nardina Celineja i Paladija Fuska (priredio Neven Jovanović)
- György Palotás: Politics and Literature in the Elegies of Michael Verancius in 1528 / *Politika i književnost u elegijama Mihovila Vrančića iz 1528*
- Péter Kasza: Lupus in Elegia. About the Literary Context of Michael Verancius' *Querelae* / Lupus in Elegia. *O književnom okolišu u kojem su nastale Querelae Mihovila Vrančića*
- György Palotás: 'The Scythian-Sarmatian Wedding' and the Epithalamion of Michael Verancius (1539) / *»Skitsko-sarmatsko vjenčanje« i epitalamij Mihovila Vrančića iz 1539.*
- Milenko Lončar: Pismom protiv nepoželjnih čitatelja II. Kodirana poruka Antuna Vrančića / *Using Script against Undesirable Readers (II): A Coded Message of Antun Vrančić (Antonius Verantius)*
- Bratislav Lučin: Petronije na istočnoj obali Jadrana: *Codex Traguriensis* (Paris, lat. 7989) i hrvatski humanisti / *Petronius on the Eastern Shores of the Adriatic: Codex Traguriensis (Paris, BNF, lat. 7989) and Croatian Humanists*
- Henry R. Cooper, Jr.: Christian Hebraism in the Renaissance and Reformation: Croatia? / *Kršćanski hebraizam u renesansi i reformaciji: Hrvatska?*
- Branko Jozić: Dva lika Marka Marulića: Dvostruki odnos prema antičkom naslijeđu / *Two Faces of Marko Marulić: A dual Attitude to the Ancient Heritage*
- Franz Posset: The 'Rock'. Marcus Marulus' Theological Patrimony Concerning the Interpretation of »You are Peter and Upon this Rock I Will Build My Church«

*/ Teološko naslijeđe Marka Marulića i tumačenje Mt 16,18: »Ti si Petar-
-stijena i na toj stijeni sagradit ću Crkvu svoju«*
Šime Demo i Jan Šipoš: *Marulićevi lingvistički izleti / Marulić's Linguistic Ex-
cursions*

K r o n i k a

Nagrade Dana hrvatske knjige 2013.

 Obrazloženje nagrade *Judita*

 Obrazloženje nagrade *Slavić*

P r i k a z i, r e c e n z i j e, o s v r t i

Jadranka Neralić: Franz Posset: *Marcus Marulus and the Biblia Latina of 1489:
An Approach to his Biblical Hermeneutics*, Böhlau Verlag, Köln – Weimar –
Wien, 2013.

B i b l i o g r a f i j e

Branko Jozić: Bibliografija Marka Marulića 2013.

Referiranost

Upute suradnicima

Instructions for Contributors

NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

Pravilnik

Nagrade Dana hrvatske knjige dodjeljuje Društvo hrvatskih književnika – pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Tri su nagrade: »Judita«, »Davidias«, »Slavić«.

Nagrade su godišnje.

Nagrade se dodjeljuju u Splitu, u sklopu znanstvenoga, književnog i nakladničkog programa Marulićevih dana, a u povodu Dana hrvatske knjige (22. travnja).

»Judita« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini, posebno o humanističko-renesansnoj.

»Davidias« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji prijevod djela iz hrvatske književne baštine na strane jezike ili za najbolju knjigu, odnosno studiju inozemnog kroatista o hrvatskoj književnoj baštini.

»Slavić« – Nagrada Dana hrvatske knjige za najbolji autorski knjigom objavljeni prvenac.

Sva djela (prvotisak) koja se predlažu za nagrade moraju biti objavljena od 1. siječnja do 31. prosinca prethodne godine.

Nagrade se sastoje od novčanog dijela: »Judita« – 10.000 kuna, »Davidias« – 10.000 kuna, »Slavić« – 2500 kuna i povelja.

Nagrade uručuje predsjednik Društva hrvatskih književnika.

Odluku o nagrađenim djelima, odnosno o autorima nagrađenih djela donosi Povjerenstvo Nagrada Dana hrvatske knjige.

Upravni odbor Društva hrvatskih književnika imenuje Povjerenstvo od 3 člana na rok od godinu dana.

Povjerenstvo je u radu i odlučivanju samostalno.

Povjerenstvo bira tajnika, koji organizira i vodi rad Povjerenstva te po potrebi o radu Povjerenstva izvješćuje Upravni odbor Društva hrvatskih književnika.

Ako je djelo člana Povjerenstva među prijedlozima za nagradu, onda taj član ne sudjeluje u radu Povjerenstva prilikom glasovanja.

O svakoj nagradi odluka se donosi većinom glasova.

Kad je nagrađenik strani državljanin, o dodijeljenoj nagradi treba ga izvijestiti najmanje trideset dana prije same dodjele.

Povjerenstvo odlučuje i o autorima obrazloženja o nagradama.

Troškove rada Povjerenstva, novčane iznose nagrada, izradbu povelja, organizaciju dodjele nagrada i honorar autorima obrazloženja osigurava Ministarstvo kulture Republike Hrvatske.

Sve navedene troškove Društvo hrvatskih književnika prijavljuje Ministarstvu kulture kao dio svoga godišnjeg programa rada.

Povjerenstvo Nagrada Dana hrvatske knjige za naslove objavljene u 2013:
Ivan J. Bošković, Dunja Detoni Dujmić, Jakša Fiamengo i Stanislav Marijanović

Tajnik Povjerenstva Nagrada Dana hrvatske knjige:
Stanislav Marijanović

NAGRADE DANA HRVATSKE KNJIGE

Do sada nagrađeni:

1997.

- Judita* — Pavao Pavličić: *Studije o Osmanu*, ZAZNOK, Zagreb 1996.
Davidias — István Lőkös: *A horvát irodalom története*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1996.
Slavić — Maro Pitarević: *Harlekin*, Ceres, Zagreb 1996.

1998.

- Judita* — Branimir Glavičić: *Marulićev latinski rječnik*, Književni krug Split 1997.
Davidias — Ján Jankovič: *Chorvátska literatúra v slovenskej kultúre I*, Ústav svetovej literatúry SAV, Bratislava 1997.
Slavić — Romeo Mihaljević: *Andeoska konverzacija*, Mozaik knjiga, Zagreb 1997.

1999.

- Judita* — Radoslav Katičić: *Litterarum studia*, Matica hrvatska, Zagreb 1998.
Davidias — Joanna Rapacka: *Zaljubljeni u vilu*, Književni krug, Split 1998.
Slavić — Ana Brnardić: *Pisaljka nekog mudraca*, SKUD »Ivan Goran Kovačić«, Zagreb 1998.

2000.

- Judita* — Mirko Tomasović: *Marko Marulić Marul*, Erasmus Naklada, Zagreb / Književni krug Split – *Marulianum*, Split / Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1999.
- Davidias* — Fedora Ferluga Petronio: *Grčko-latinski izvori u Junija Palmotića*, Hrvatsko filološko društvo, Rijeka 1999.
- Slavić* — Dražen Stojčić: *Zabranjeno područje*, Svjetla grada, Osijek 1999.

2001.

- Judita* — Šime Jurić: *Iz muzeja hrvatske knjige*, Matica hrvatska, Zagreb 2000.
- Davidias* — Krystyna Pieniążek: *Pjesničko stvaralaštvo Antuna Branka Šimića* (prevela Jadranka Nemeth Jajić), Matica hrvatska, Zagreb 2000.
- Slavić* — Igor Štikis: *Dvorac u Romagni*, Durieux, Zagreb 2000.

2002.

- Judita* — Milan Moguš: *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2001.
- Davidias* — Luciana Borsetto: *Marko Marulić: Giuditta*, a cura di Luciana Borsetto. Testo croato a fronte, Hefti, Milano 2001.
- Slavić* — Gordan Nuhanović: *Liga za opstanak*, Pop & Pop, Zagreb 2001.

2003.

- Judita* — Nikola Batušić: *Starija kajkavska drama*, Disput, Zagreb 2002.
- Davidias* — Francisco Javier Juez y Gálvez: za monografsko izdanje časopisa *Studia Croatica*, Buenos Aires 145/2002.
- Slavić* — Franc Rotter: *Croatia liberata*, Hrvatsko štamparsko društvo, Gradišće 2002.

2004.

- Judita* — Dunja Fališevac: *Kaliopin vrt II; studije o poetičkim i ideološkim aspektima hrvatske epike*, Književni krug, Split 2003.
- Davidias* — Vanda Mikšić: *Points d'exclamation*, Caractères, Pariz 2003.
- Slavić* — Slađana Bukovac: *Putnici* (roman), Meandar, Zagreb 2003.

2005.

- Judita* – Mirko Tomasović: *Vila Lovorka*, Književni krug, Split 2004.
Davidias – Silvio Ferrari: *L'»elegia veneziana« di Kranjčević, Il crollo del Campanile, 1902*, Edizioni San Marco dei Giustiniani, Genova 2004.
Slavić – Suzana Abspoel Đođo: *Snajperist*, Meandar, Zagreb 2004.

2006.

- Judita* – Nikica Kolumbić: *Poticaji i nadahnuća*, Dom i svijet, Zagreb 2005.
Davidias – Ruggero Cattaneo, za talijanski prijevod i izdanje djela Dubravko Jelčić: *Storia della letteratura croata*, Guépard Noir Edizioni, Milano 2005.
Slavić – Svjetlan Lacko Vidulić: *Muke Mikuline*, AGM, Zagreb 2005.

2007.

- Judita* – Ivan J. Bošković: *ORJUNA – ideologija i književnost*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb 2006.
Davidias – Ljiljana Avirović: *La traduzione della Divina Commedia in croato (La divina traduzione; tradurre in croato dall'italiano*, Hefti, Milano 2006)
Slavić – Yves-Alexandre Tripković: *Hermesov poučak*, Zigo, Rijeka 2006.

2008.

- Judita* – Milovan Tatarin: *Ljubavi nebeske, ljubavi zemaljske; prilozi hrvatskoj nabožnoj književnosti 18. stoljeća*, Disput, Zagreb 2007.
Davidias – István Lőkös: *Marko Marulić: Zsuzsánna; Jeruzsálem városának panasza; Imádság a török ellen*, fordította Lőkös István. – Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2007 (M. Marulić, *Suzana, Tužen'je grada Hjerzolima, Molitva suprotiva Turkom*. Na mađarski preveo István Lőkös)
Slavić – Nada Gašić: *Mirna ulica, drvored*, Algoritam, Zagreb 2007.

2009.

- Judita* – Radoslav Katičić: *Božanski boj: Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*, Ibis grafika, Katedra Čakavskog sabora Općine Mošćenička Draga, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb – Mošćenička Draga 2008.
- Davidias* – Matica makedonska, za objavljivanje knjige prijevoda na makedonski jezik Marin Držić: *Komedii i pastorali*, Skopje 2008.
- Slavić* – Hrvoje Tutek: *Cirkular*, Naklada Aora, Zagreb 2008.

2010.

- Judita* – Leo Rafolt: *Drugo lice drugosti: književnoantropološke studije*, Disput, Zagreb 2009.
- Davidias* – Rosanna Morabito i Suzana Glavaš: *Marino Darsa Raguseo: L'avarò*, Argo, Lecce 2009.
- Slavić* – Stjepo Martinović: *Oči svete Lucije*, V.B.Z., Zagreb 2009.

2011.

- Judita* – Amir Kapetanović, Dragica Malić i Kristina Štrkalj Despot: *Hrvatsko srednjovjekovno pjesništvo: pjesme, plačevi i prikazanja na starohrvatskom jeziku*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2010.
- Davidias* – István Lőkös: *Pristupi Gjalskom*, Matica hrvatska, Zagreb 2010.
- Slavić* – Tanja Mravak: *Moramo razgovarati*, Algoritam, Zagreb 2010.

2012.

- Judita* – Stipe Botica: *Biblija i hrvatska tradicijska kultura*, Školska knjiga, Zagreb 2011.
- Davidias* – Vladimir Bubrin i Vinko Grubišić: »Croatian Renaissance Poetry« i »Croatian Renaissance Plays«, *Journal of Croatian Studies*, XLV-XLVI (2004-2005) i XLVII (2006), *Annual Review of the Croatian Academy of America, Inc.*, New York, 2011.
- Slavić* – Ankica Tomić: *Naročito ljeti*, V.B.Z., Zagreb 2011.

2013.

- Judita* – Josip Lisac: *Dvije strane medalje (dijalektološki i jezičnopovijesni spisi o hrvatskom jeziku)*, Književni krug Split, Split 2012.
- Davidias* – (nagrada nije dodijeljena)
- Slavić* – Tamara Bakran: *Mjesečevo cvijeće*, Meandarmedia & Društvo prijatelja knjige »Milivoj Cvetnić«, Zagreb – Hrvatska Kostajnica, 2012.

U povodu Dana hrvatske knjige, a u sklopu *Marulićevih dana*, Društvo hrvatskih književnika dodijelilo je i tri Zahvalnice:

Bratislavu Lučinu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1998.

Mirku Tomasoviću: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 1999.

Ivi Frangešu: za izniman prinos u proučavanju hrvatske književne baštine; Zagreb – Split, 22. travnja 2000.

MARULIĆEVSKA MREŽNA SJEDIŠTA (MARULIĆ NA WWW)

Književni krug Split

MARVLIANVM

Centar za proučavanje Marka Marulića i njegova humanističkoga kruga:

<http://www.knjizevni-krug.hr/marulianum/>

<https://sites.google.com/site/marulianum/home>

Blog Marvlvs et al. (De rebvs Marvlianis et nonnvlilis aliis)

<http://marcusmarulus.blogspot.com/>

Marulić ~ Le père de la littérature croate Marko Marulić

<http://marulic.net/>

Colloquia Maruliana na Portalu znanstvenih časopisa Republike Hrvatske

»Hrčak«:

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=casopis&id_casopis=43

Publikacije uključene u »Hrčak«, pa tako i CM, uvrštene su u međunarodne pretraživače repozitorija slobodno dostupnih znanstvenih radova:

DOAJ – Directory of Open Access Journals (<http://www.doaj.org/>)

Scientific Commons (<http://en.scientificcommons.org/>)

Intute: Arts and Humanities (<http://www.intute.ac.uk/artsandhumanities/>)

OAIster (<http://oaister.worldcat.org/>)

BASE (<http://www.base-search.net/>)

Virtuelle Fachbibliothek Recht (<http://www.vifa-recht.de/>)

EBSCOhost Humanities International Complete (<http://www.ebscohost.com/public/humanities-international-complete>)

MARULIĆ DAYS 2014

COLLOQVIVM MARVLIANVM XXIV
The Heritage of Classical Antiquity in Renaissance Texts (II)

Organised by: Split Literary Circle – *Marulianum*
Split, 23-24 April 2014

Conference venue:
Institute of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Split,
Brothers Radić Square, 7

WEDNESDAY, 23 APRIL

Moderators: Bratislav Lučin and Ruggero Cattaneo

8.30 Institute of the Croatian Academy

Neven Jovanović (Zagreb): Croatian Humanists as a Social Group

Petra Šoštarić (Zagreb): *Caducuae frondes, defluxura folia*: Pannonius' Translation of Homer

László Jankovits (Pécs): Generic Traditions in Janus Pannonius' Poem *Ad Somnum*

Luka Špoljarić (Zagreb): A Different Face of Renaissance Hellenism: Nicolaus of Modruš and Translations of the Isocrates' Speeches to Nicocles and Demonicus.

11.00-11.30: Coffee break

Gorana Stepanić (Pula): *Carmina figurata* and Combinatorial Poetry in the Croatian Renaissance

Irena Bratičević (Zagreb): The Collection of Exempla of Eusebius Caboga

Luka Ilić (Mainz): Flacius' Encounters with Renaissance Humanism

Bratislav Lučin (Split): An Unknown Poem of Marulić's Teacher Tideo Acciarini

THURSDAY, 24 APRIL

Moderators: László Jankovits and Neven Jovanović

8.30 Institute of the Croatian Academy

Péter Kasza (Szeged): On the Track of an Edition. New Sources to the Birth of Stephanus Brodericus' *Historia verissima*

Erzsébet Borbála Sörös (Dunaújváros): Antun Vrančić's *Elogium Urbani Bathiani* – A So Far Unknown Text as a Source of a Political Conflict in the 1540s

Milenko Lončar – Diana Sorić (Zadar): Using Script against Undesirable Readers (III): Vrančić's CIPHERING AIDS

György Palotás (Szeged): Mihovil Vrančić as Critic: His Elegy against the Historical Work of Valentinus Polidamus in 1536

11.00-11.30: Coffee break

Anna Skolimowska (Warsaw): Ioannes Dantiscus and the Croatian Humanists: Jakov Banićević and Marko Marulić

Ruggero Cattaneo (Milano): The Senecan Background for the Doctrine about Benefits in Marulić's *Evangelistarium*

Dino Demicheli (Zagreb): In Search of the Epigrams of the Papalić Collection: The Sarcophagus from St Clare's

Branko Jozić (Split): Marulić and Others: The Question of Tolerance

SUMMARIES

Irena Bratičević

University of Zagreb

THE COLLECTION OF EXEMPLA OF EUSEBIUS CABOGA

In the Slavonic Library in Prague, within the Milan Rešetar Collection, there is a smallish manuscript (123 x 95 mm, with sixty sheets), call number SK T 343, in which the hand of Dubrovnik copier Ivan Natali Aletine copied out a work entitled *Eusebii Caboghae benedictini de exemplis illustrium virorum Rhacusanae civitatis vel et exterorum, qui in eam aliquo beneficio noti habentur*. As far as is known, this is the only specimen of the only extant work of the Dubrovnik Benedictine and historian Eusebius Caboga (around 1541-1594) and, in addition, the only extant preserved work in the Latin literature of old Dubrovnik that belongs to the genre of exemplum, narrative texts with examples of virtues worthy of imitation. Notwithstanding its uniqueness, the work has never been either studied or published. It poses many questions to a researcher, concerning the time of its origin, the possibility that it is not complete, the palaeographic features and the fate of the copy, as well as the content and intellectual layers of the text. This is particularly so since this controversial author of encomiums upon Dubrovnik and its worthies was once accused of having taken part in insufficiently explained attempts at conspiracy and murder. In line with the interests of the symposium, in this address a generic analysis of the work will be privileged, one that should show the extent to which it relies on ancient and humanist precursors, and to what extent the generic characteristics are bent in line with the book's own intention and the given historical moment.

Ruggero Cattaneo

Giuseppe Parini Classics Lyceum, Milan

THE SENECA BACKGROUND FOR THE DOCTRINE ABOUT BENEFITS IN MARULIĆ'S *EVANGELIARIUM*

Among Seneca's essays on morality, the long treatise *On Benefits* (*De beneficiis*), dedicated to his friend Ebucius Liberalis, and composed probably in the last period of his life, constitutes the fulfilment of his ethical quest. Starting off from the usual and political meaning of benefit as a self-interested exchange of services that tighten the client-patron relationship and strengthen the social centres

of power – which is the heart of Cicero’s consideration of this topic in the context of the Roman society in the Late Republic in the work *On Duties* (*De officiis* I, 14-18), which St Ambrose would continue within the framework of the Christian religious community of Late Antiquity in his work of the same name (*De officiis* I, 30-34) – Seneca deepens the value of benefit, and reveals to the readers that it is the most effective way of establishing the equality among men in which they were created in the providential organisation of the universe, for the essence of it is benevolence (*benevolentia*), which links people irrespective of social differences: *si gratos vis habere quos obligas, non tantum des oportet beneficia, sed ames* (If you want those whom you put in your debt to be grateful to you, it is needed that you do not only give them benefits, but that you love them too II, 11, 5). Hence that distinctive, lively and magmatic style resulting from the authentic ethical zeal of a visionary who longed to give the human community a powerful message of revival.

In Marulić’s *Evangelistarium* the continuity with Seneca’s doctrine of benefits is shown in a sense at its very position at the boundary of books V (ch. 21-26) and VI (ch. 1-5), that is, in the very centre of a work dedicated to the theological virtue of charity (*charitas*: books IV-VII). In the chapters of Book V, after an introduction about conferring benefits as an imitation of God, the greatest benefactor (*De beneficiis conferendis ut Deo similes simus* V, 21), the theme is discussed particularly at the level of human relations, with relatively few examples from the Bible, while the chapters of Book VI, with a gallery of examples from the Old and the New Testament, which recall to us of the *Institutio*, deal with the theme of gratitude, or ingratitude, to God, with an introduction concerning the question »is it possible to return a benefit to God?« (*Utrum Deo reddi possit beneficium* VI, 1). The paper will focus on chapters from Book V, bringing out the thematic and formal convergences of the Seneca and the Marulić text. Greatly relying on the Roman’s spiritual discourse in this chapters, Marulić writes his own text as a Christian reformulation of ancient wisdom, a genuine humanist enterprise in which a prescriptive, didactic and moralising line is rendered in a style that is simple and yet elegant, sober and yet communicative.

Dino Demicheli
University of Zagreb
IN SEARCH OF THE EPIGRAMS OF THE PAPALIĆ COLLECTION:
THE SARCOPHAGUS FROM ST CLARE'S

The paper deals with an inscription on a sarcophagus that to date has been only mentioned in the literature, but was once one of the monuments from the oldest collection of epigraphs in Croatia, which belonged to the Split humanist Dmine Papalić. The collection was described by Marko Marulić, whose data about inscriptions from it were later copied and ultimately used as a source for the compilation of the work *Corpus inscriptionum Latinarum*. The sarcophagus, which is thought to have been made in the period of Later Antiquity, was found in the middle of the last century during archaeological investigations into the Church of St Clare in Split, and is today exhibited in the substructions of Diocletian's Palace. The epigraph on the sarcophagus mentions two deceased persons, a young man, Julius Ciranus, and a girl, Varia Flavia Salonia. Although it is carved on the monument that it was placed there by the parents, Varia Valentius and Flavia Licentinus, it is likely, according to the onomastic analysis, that the two of them were children of different fathers. It seems that the sarcophagus in which they were placed was not completed, a hypothesis derived from the working of the front. For a study of the history of epigraphy in Croatia the finding of one more inscription from the Papalić Collection that was described by Marulić is very important. From the technical side, by an autopsy of the inscription it was established that the epigraph was carved a little differently than as described by Marulić and as included in *CIL*, which is corrected on this occasion.

Luka Ilić
Leibniz Institute of European History, Mainz
FLACIUS' ENCOUNTERS WITH RENAISSANCE HUMANISM

The sixteenth-century Croatian-born Lutheran theologian Matthias Flacius Illyricus (Matija Vlačić Ilirik, 1520-1575) was influenced by Renaissance humanism from multiple directions. Flacius came to the world in Albona (present-day Labin), on the part of the Istrian Peninsula that was under the rule of the *Repubblica Serenissima* at the time. At the age of sixteen Flacius departed for Venice where he spent the next three years at the school of San Marco under the

teaching of the prominent Renaissance humanist Egnazio, Giambattista Cipelli, a scholar and friend of Desiderius Erasmus of Rotterdam. As a student of Egnazio's, young Flacius was introduced to humanistic ideas and in consequence to Erasmus' works during this time, including his 1516 translation of the New Testament into Latin from the original Greek.

The influence of Erasmian humanism on young Flacius continued as he moved to study at the university in Basel in 1539. Flacius lived in the home of Professor Simon Grynaeus, and his other teachers included Oswald Myconius and Johann Oporinus, all of whom had been personally acquainted with Erasmus. In this town, where the great humanist from Rotterdam had lived and worked, his intellectual legacy seemed inescapable for a young student such as Flacius. The emphasis on learning Biblical languages, especially Hebrew and Greek, in this phase of his education, later proved crucial for Flacius in his work on Biblical exegesis and hermeneutics. Flacius' encounters with humanism continued during his further studies in Tübingen and then in Wittenberg, most notably through his teacher and mentor Philipp Melanchthon. The young Illyricus thus came into contact with different streams of Renaissance thought and culture: in Venice with Italian, from Basel onward with German humanism.

This paper investigates the sources of Renaissance humanist influence on Flacius by exploring in greater detail the intellectual and scholarly milieus in the cities where he spent his student years. Even after Flacius completed his studies, the legacy of Renaissance humanist principles, such as the call *ad fontes*, remained clearly present in his publications as an examination of a few of his major works illustrates. Furthermore, the author engages in a debate with the article »Was Flacius Humanist?« published in 2008 by the University of Münster Junior Professor Matthias Pohlig.

László Jankovits
University of Pécs

GENERIC TRADITIONS IN JANUS PANNONIUS' POEM *AD SOMNUM*

The dream is a theme that appears several times in Janus Pannonius' education and poetry. One of his school readings was the commentary of Macrobius to Cicero's *Dream of Scipio*. He used this work as a source to the poem *Ad animam suam*, the last part of a cycle. The penultimate poem in this collection bears the title *Ad Somnum*.

This theme appeared earlier in the cycle, specifically in those poems that deal with illness, representing the absence of dreams or the appearance of bad dreams as one of the symptoms of the poor state of the body.

Ad Somnum appears in the tradition as an elegy, a genre that, like the epigram, did not contain any definite structural or thematic elements and therefore served as a broad category capable of including many other genres. In Janus' cycle most of the poems have the structure of different types of hymns. This poem is similar in character to the kletic hymn in which a worshipper prays to a deity for his helpful presence. This kind of invocation is built on a catalogue that comprises the inner and outer traits of the deity, especially those that could be helpful for the worshipper. Moreover, the kletic hymn gives an opportunity for the humanist poet to show his treasure of knowledge (*copia*).

Janus' most important model for *Ad Somnum* was probably Statius (*Silvae*, 5, 4), but he improved the theme by intertwining the material of other poets, too. Structurally the most interesting element is the repetition of calling in the form of *versus intercalaris*, like Theocritus (e. g. in his Eclogue *Thyrsis*) and Virgil in the 8th Eclogue. Instead of Statius' *inde veni* Janus uses for the invocation the expression *huc ades*, which is also characteristic of bucolic and amatory poetry.

Janus' cycle was composed in Hungary, and it was circulated in Italy by his former schoolmate, the son of his master, Battista Guarini. One of its readers was Marsilio Ficino, who had sent his commentary on Plato's *Symposium* to Janus with a dedicatory letter that praised the Pannonian poet for his elegies. The aim of this paper is to discuss these characteristics in detail in order to show the inventiveness of Janus in composing the elements of the antique tradition, and to explain the place and function of this poem in the cycle that attracted his Italian contemporaries.

Neven Jovanović
University of Zagreb
CROATIAN HUMANISTS AS A SOCIAL GROUP

Renaissance humanism is a historical and a social phenomenon. It is usually defined as a specific cultural and educational movement. If that is the case, the members of the movement can be studied as a social group, as a number of individuals connected by common characteristics. What these characteristics are has in general been well defined and frequently convincingly settled in qualitative terms.

We recognise the archetypes of the humanists, the exemplary and key members of the movement. What we do not know is the extent to which the characteristic features of humanism are to be found in a given community, in a specific space and time, particularly in areas outside the focal points of humanist activity such as Florence, Venice and Rome. The exact quantitative share of humanism, then, in a society like that of Renaissance Croatia, or, to narrow it even further down, in Dalmatia, is not well enough known. How many humanists were there in this society, in what ways were they similar to other members of the community, and in what respects did they differ? And can we at all answer these and similar questions, either with certainty or only speculatively? My address will explain the points of departure for and the approach of such research, and will present preliminary findings on humanist characteristics and the degree to which they are featured in members of the intellectual élite of Dalmatia in the 1400-1600 period. The research is also a preparation for a more extensive comparison of Croatian and Tyrolean Latin literature within the framework of the scholarly project *Croatica et Tryolensia*.

Branko Jozić
Marulianum, Split

MARULIĆ AND OTHERS: THE QUESTION OF TOLERANCE

An important theme at a historical and theoretical level consists of others / alterity, for alterity is an indispensable element in the definition of identity. At the social and cultural level, encounters among, coexistence and also conflicts of individuals, groups and cultures are a constant. Every encounter with some other produces a certain tension, quite frequently negative, when this other is essentially different, when alterity is experienced as threat. The issue of tolerance and the respect for diversity seems particularly current today, but in fact it has always been so.

As a public figure, Marulić necessarily created a dense network of personal and collective relationships. He experienced some individuals from his environment as close, others as distant and repulsive. From his written legacy it can be gathered that the reasons for the closeness were certain positive features (learning, artistic skill, reputation, courage, concern for public welfare). But while he lauded the characteristics of some, he criticised the vices of others (such as greed, drunkenness, profligacy), the mordant, satirical and even insulting tone of his pen

being surprising; he was particularly heated in his attacks of those who criticised his works.

He behaved in a similar way at the level of collective identity: while he placed stress on the virtue of people like himself (members of the Christian community), he showed intolerance and exclusiveness to those with different worldviews and value systems. Here particular consideration will be given to his views of the Ottomans as others, seeing them as a threat not only to earthly existence but also to eternal salvation.

Péter Kasza

University of Szeged

ON THE TRACK OF AN EDITION. NEW SOURCES TO THE BIRTH
OF STEPHANUS BRODERICUS' *HISTORIA VERISSIMA*

One of the most famous texts ever written by a humanist in the Hungarian Kingdom is the *Historia verissima* of Stephanus Brodericus (Stjepan Brodarić) (ca 1480–1539). This is the only eyewitness account we have of the events of the decisive battle at Mohács, 1526. Due to the unique position of the author, the text has been analyzed and interpreted many times by scholars, primarily by historians trying to reconstruct the course of the battle. However, literary historians have paid much less attention the circumstances of the origin of this important and famous text.

It was previously known or thought that Brodericus wrote the *Historia verissima* because he had been charged by the Polish King to give an account about the battle in which the nephew of King Sigismund had died. In addition, he wanted to defend his fellow-countrymen against Cuspinianus, who had accused the Hungarians of cowardice and treachery. Thirdly, is generally accepted that the *Historia* was written sometimes in the spring of 1527 and was printed by Vietor in Cracow on 18 April 1527. This date has never been disputed, although not a single example of this edition has remained, and the only source mentioning it was the *Janociana*, a bibliography written 250 years later, that is, in the second half of the 18th century.

In the last year, however, I came across a new source referring to the creation of the *Historia* in the light of which the abovementioned dates become disputable. In the first part of my lecture I shall give evidence that Brodericus wrote the

Historia not earlier than 1528, which will exclude the possibility that the work was printed in 1527.

In the second part of the lecture I shall answer the question that necessarily arises: if not in 1527, when was this text published for the first time? It is crucial to answer this question, since Brodericus' work played an important role in the construction of the Mohács-concept. Accordingly, the date from which he began to make an impact on early modern historiography is of some significance.

Milenko Lončar – Diana Sorić

University of Zadar

USING SCRIPT AGAINST UNDESIRABLE READERS (III):
VRANČIĆ'S CIPHERING AIDS

After a review of the written legacy of Antun Vrančić in the Széchényi Library in Budapest, we realised that however much the modern technology of photography and communications is of use, still, one's own eyes and feet are indispensable. For we found ten sheets of paper filled with tables for encoding and lists of words with their coded equivalents. As far as we know, these sheets have never been published. As can be read on the reverse, some of them were given to Antun Vrančić and Franciscus Zay, certainly on their diplomatic mission to Istanbul, 1553-1557. One sheet contains a list of signs that Antun made use of while reading the coded letters of his brother Mihovil. Here then was a solution that we had previously arrived at by a much longer and more difficult route. One sheet, filled with coded signs, belonged to a letter sent to the Austrian king, which at the beginning mentions the son of some Ottoman captain.

It is our intention to prepare a critical edition of the manuscripts found, with comments on their coding system, and then try to establish their origins and, if any, the existence of diplomatic correspondence in which the system was employed.

Bratislav Lučin

Marulianum, Split

AN UNKNOWN POEM OF MARULIĆ'S TEACHER TIDEO ACCIARINI

The Ambrosian Library in Milan holds a manuscript codex of the 15th century (call no. F 33 sup.) in which there is, among other things, the poem *Ad beatissimum*

Christianae religionis parentem maximumque fidei Romanae antistitem Sistum [sic] pontificem IIII seraphici Francisci pientissimus hortatus in Turcas, per Tydeum Acciarinum Picentinum. This poetic epistle in 404 hexameters has previously escaped the notice of scholarship and has never been published. It deserves attention, however, since the author of it was Tideo Acciarini, an Italian humanist (Sant'Elpidio a Mare, 1427/1430 – ca 1500), who worked for some twenty years (1461-1480) as *magister humanitatis* in Dalmatia. Around 1464 he was Marko Marulić's teacher in Split; he was on friendly terms with Juraj Šižgorić; he spent time in Zadar and, from 1477, in Dubrovnik, where some of his pupils were Ilija Crijević and Jakov Bunić (Aelius Lampridius and Jacobus Bonus).

Acciarini addressed his epistle to Pope Sixtus IV (Francesco della Rovere, who was pope from 1471 to 1484), exhorting him to organise resistance to the Ottoman advances and to launch a crusading army. After the initial address to the pope, the poet describes the advances of the Turks and presents the cruelty and destructiveness of the invaders. Listing the areas that were immediately threatened by the menace, he mentions Salona, Split, Klis, Skradin and Zadar. Then he moves to the Ottoman territorial gains in the area around Euboea and gives a dramatic description of the fall (on July 12, 1470) of Negropont (Chalcis), an important Venetian stronghold in the eastern Mediterranean. The last third of the poem represents St Francis himself as speaking. From heaven, he addresses the pope (before his election, Della Rovere was minister general of the Franciscan order), encouraging him to go to war and listing the Italian and European rulers to be invited to an alliance. Since Sixtus IV was elected supreme pontiff on August 9, 1471, it can be hypothesised that the poem was written as early as the second half of that year, perhaps even in Split, where Acciarini was still living at the time.

György Palotás
University of Szeged
MIHOVIL VRANČIĆ AS CRITIC:
HIS ELEGY AGAINST THE HISTORICAL WORK
OF VALENTINUS POLIDAMUS IN 1536

Current research does not include the literary compositions of Valentinus Polidamus among primary sources for the events of Hungarian history. Polidamus was an Italian doctor and a humanist writer in the first half of the 16th century. Besides his well-known work entitled *De re medica* in 1540, he wrote a historical

work about the origin of the Hungarians and the Kingdom of Hungary. The title of this work is *De origine ac rebus gestis Hungarorum liber primus ad censuram aeditus*. This prose work appeared in print at Hieronymus Vietor's press in Cracow (cf. OSzK, Manuscript Collection, call no. Ant. 3060, 4° [32] fol). The quality of Polidamus' scholarship might be indicated by the slighting reference to it by Pietro Bembo (1470–1547) in a letter of March 1, 1535, (*epist.* 6.56) to Franciscus Bonerus, who lived in Cracow at time.

One of the humanists at the court of János Szapolyai (1487–1540), Mihovil Vrančić (1513/14?–1571), who was staying in Poland at that time, had a similar opinion. The works of this Dalmatian poet have also received little attention in Hungarian and other literary history research. I would like to review a still unpublished poem of his written probably in 1536. This satirically toned poem took a stand against Polidamus and his historical work. The elegy can be found at the National Széchényi Library (Budapest) in the Latin collection of poems. Its title is *In Valentinum Polydamum, historiae Hungaricae scriptorem ineptissimum*. Vrančić compares the Italian writer's talent to the genius of Volusius mentioned by Catullus (Catull. *c.* 36) and the facility of Alexander the Great's court-poet, Choerilos (Hor. *epist.* 2.1.232–234). Observing Horace's statement – *Vir bonus et prudens versus reprehendet inertis, / culpabit duros, incomptis adlinet atrum / transverso calamo signum*, (Hor. *Ars*, 445–447) – Vrančić relentlessly reveals the faults of Polidamus' historical work. He quarrels with the work of »the most inept writer«, Polidamus, in several places in his poem consisting of sixty-four couplets. He raises matters to do with form (the orotundity), the content (inaccurate data) and style (linguistic deficiencies) in his ironical criticism.

Although Vrančić wishes to respond in his poem to this worthless historical work in a literary manner – assigning a major role to the Muses (Clio and Polyhymnia) and their negative judgement – the elegy is nevertheless of particular value in allowing us an insight into details of the theories of the Croatian humanists concerning the historiography in question.

Anna Skolimowska,
University of Warsaw
IOANNES DANTISCUS AND THE CROATIAN HUMANISTS:
JAKOV BANIĆEVIĆ AND MARKO MARULIĆ

Ioannes Dantiscus (1485-1548) was a Neo-Latin poet from the first half of the 16th century and a skillful diplomat in the service of Polish kings. He debuted on the international scene when he took part in a meeting of four Central European monarchs – Emperor Maximilian and the three kings Sigismund, Ladislaus and Louis Jagiellon, in Pressburg and Vienna in the summer of 1515. Once the meeting ended, Dantiscus' patron, Sigismund Jagiellon, left him at the imperial court for almost two years, initially as secretary of the Polish diplomatic mission, later putting him at the Emperor's disposal. This was when Dantiscus met the Croatian humanist and diplomat, imperial secretary Jakov Banićević (1466-1532). The personalities and careers of Dantiscus and Banićević have a lot in common. Both men, though sons of lower status families, attained high court positions, and both devoted themselves to ecclesiastical careers in their final years. Both were ennobled by the Emperor for their outstanding diplomatic achievements, both were highly regarded as excellently educated humanists, and both corresponded with Erasmus of Rotterdam. They also shared an interest in geography, and both of them used their high social status to act as patrons of scholars and artists. Their acquaintance is documented in their correspondence, from which just two letters from Banićević to Dantiscus from 1516 survive, which unfortunately means that little is known about their subsequent contacts.

The correspondence of Ioannes Dantiscus (cf. dantiscus.al.uw.edu.pl) also includes an interesting mention of another famous Croatian scholar – Marko Marulić (1450-1524). In the 1530s Dantiscus, who was the bishop of Kulm at the time, read Marulić's *Evangelistarium*. The material made such an impression on him that when he was putting together the collection of books for his diocesan library, he strove to obtain all of the Croatian humanist's works that were available on the market (and specifically mentioned three titles he was aware of: *Quinquaginta parabola*, *De religiose vivendi institutione*, and *De imitatione Christi*). In the light of Dantiscus' activity as a bishop, we can guess that he treated Marulić's theological works not only as reading matter serving his own spiritual development but also as a tool of Catholic confessionalization within his diocese.

Erzsébet Borbála Sörös
Dunaújváros, Hungary
ANTUN VRANČIĆ'S *ELOGIUM URBANI BATHIANI*
– A SO FAR UNKNOWN TEXT AS A SOURCE
OF A POLITICAL CONFLICT IN THE 1540'S

Antun Vrančić's *Elogium Urbani Bathiani* was discovered in 2011 by Gábor Nemes at the Győr-Moson-Sopron County Győr Archives. In his report he explains how this may be a lost and found text: a letter of Vrančić could refer to the *Elogium* (once he writes of Orbán Batthyány: „de quo alibi plura dicturus sum« in Szalay László, *Verancsics Antal összes munkái*, Eggenberger, Budapest, 1857–1875, I, 192.) The text itself is a seven page long autograph with notes of others: the comments of one of them highlight the satirical nature of the *Elogium* while the second numbered the pages.

The *Elogium* is a description of Orbán Batthyány's life and character. It is not very objective and the style is completely different from Vrančić's other works and his idea of historiography. He portrays Batthyány as an unsuccessful man whose bad decisions ruin his life. This leads to a series of unfortunate events and he ends up getting exhumed from his grave. Vrančić describes this act as a righteous one and on the other hand he barely mentions Batthyány's positive characteristics in the *Elogium*, which is hard reconcile with the knowledge that they used to be friends, according to their letters.

The text is apparently a typical humanist eulogy. It contains intertexts taken from Cornelius Nepos, Sallustius and Seneca which open up several ways of interpreting Batthyány's description.

What makes the text significant is that we get to know important facts of Batthyány's life (e. g. he was thought to have died in 1547 but accordingly to this text it is more likely that he died on October 20, 1548, in Alba Iulia). Although he was among the first Protestants in Transylvania, he never seemed to be important enough for a historian like Vrančić to write his biography. It could be considered a part of Vrančić's collection of material for his major historical work but the *Elogium* is so well-rounded that this does not seem to be a valid interpretation.

According to these and other series of events known from this text the *terminus post quem* of the *Elogium* is the day Batthyány dies, and its *terminus ante quem* is August 1549 when Vrančić leaves Transylvania. It is important to mention that there was a sharp conflict between Antun Vrančić and Juraj Utišinović (Martinušević, Martinuzzi), which made Vrančić leave Alba Iulia and

the Hungarian Queen's side. Batthyány was also present at Alba Iulia at that time and he also had several controversies with Martinuzzi relating to the Catholic-Protestant opposition, which were so deep that it was the *Eremita* (as Martinuzzi was called) that exhumed Batthyány's corpse. In my presentation I will be talking about how *Elogium Urbani Bathiani*'s secret references tell us about more about these conflicts, and how it may be read as a political and/or a literary work, according to the context in which it is interpreted.

Gorana Stepanić
Juraj Dobrila University, Pula
CARMINA FIGURATA AND COMBINATORIAL POETRY
IN THE CROATIAN RENAISSANCE

Pattern or shaped poems, in which the linguistic material is specially organised in such a way as to create an image and expand the meaning of the text, are among the less studied offshoots of Croatian early modern poetry, in both Latin and in the vernacular. This paper will present some previously more or less known examples of such poetic *technopoeia* in Renaissance writers (Janus Pannonius, Marko Marulić, Didacus Phyrrius and Dinko Ranjina/Domenico Ragnina, anonymous compositions from *Varia Dalmatica*), define their sub-kinds and explain the way they functioned, placing them in the context of contemporary European symbolic poetry and compare them with later Baroque Croatian and Latin figural and pattern poetry (Đurđević, Simandi, Vitezović).

Petra Šoštarić
University of Zagreb
CADUCAE FRONDS, DEFLUXURA FOLIA:
PANNONIUS' TRANSLATION OF HOMER

Of all our philologists, only Darko Novaković has concerned himself with Pannonius' translation oeuvre and his translating preferences and the motivation for the translations in the later phase of his work. In his work we are concerned with Janus Pannonius in the context of Renaissance translations of Homer into Latin. His interest in translating is linked with the work of his teacher, Guarino Guarini, who had himself translated Greek writers. The objective of this paper is to ascertain which of Pannonius' contemporaries or predecessors who translated

Homer might have affected his work. Syntactic analysis will show the closeness to the original, and in determination of literary sources clausal analysis will be employed as well as elements of the oral tradition that characterise the Homeric epic. The emphasis will be placed on Pannonius' solutions for Homeric formulae and epic repetitions.

Luka Špoljarić

University of Zagreb

A DIFFERENT FACE OF RENAISSANCE HELLENISM:
NICOLAUS OF MODRUŠ AND TRANSLATIONS OF THE ISOCRATES'
SPEECHES TO NICOCLES AND DEMONICUS

Renaissance Hellenism is often shown very idealistically, as the study of Greek language and culture as part of the wider humanist project for discovering and appreciating the ancient world. The picture is regularly focused on exiles from Byzantium in Italy and a few leading individuals who achieved a great command of the language – like Leonardo Bruni, Ambrogio Traversari, Francesco Filelfo and Angelo Poliziano – and gradually made the Greek canon increasingly accessible to the wider Western public. With the objective of providing a better understanding of this phenomenon, this paper will focus on the translations of the speeches to Nicocles and Demonicus by the ancient rhetorician Isocrates that are to be found at the very end of Corsin. 43.E.3 (127), Biblioteca dell'Accademia Nazionale dei Lincei e Corsiniana, a manuscript that contains works by Croatian bishop and exile, Nicolaus of Modruš (before 1427-1480). Nicolaus's authorship of the translation has often been disputed, but, as I suggested briefly on an earlier occasion (CM XXI), they truly are his work. On this occasion I shall present the bishop's endeavour to master Greek, consider the question of authorship and his manipulations of the translation in greater detail, and, at the end, consider their dating and the possible identity of the unknown young ruler to whom the work was dedicated. It was in fact the endeavours and motivations of many individuals such as Nicolaus of Modruš, who, in spite of their efforts, never obtained any recognition for their knowledge and translations of Greek, will draw attention to a different and often neglected face of Renaissance Hellenism.

Thāmon
 Solona
 Hic ubi intrare firmi et claustra Solonae
 Et sit autus miles nulla fore medicus medus.
 Hic quoque multa adent; praemotus inimicusque ueterae
 Tethi repente uident, pedibusque praecipit alaf
 A praemotus calcens; et fluctibus nec per aquas
 Dicuntur domos; totaque litora terrae
 Dulce salus praene; uictor a praemotus subit
 Dicuntur huius; et cuius origine laeta est.
 At illud iuuat reus fortuna minister
 Miles ignis; remeant; et praemotus aestus
 Clissa
 Appala
 Appala; non quod uisus et palmis bacchi
 Plurimum infans; mandant praemotus foras.
 Mox ubi dalmaticis dixerit Scardona leueros.
 Gōndom
 Indu
 Indu; ripae caesus; opulentaque eura reuocant
 Sanguis praemotus; clonae populat Indram
 Nec praemotus purus; logmus no uana finem
 Omnia praemotus ueniunt; a fronde Sibyllae.
 Plurima praemotus fieri reuocant; et igne.
 Oppida muen cadunt; caedunt sibi caetera uicti.

SADRŽAJ

Kalendar zbivanja	3
<i>Colloquium Marulianum XXIV: Antička baština u renesansnom tekstu (II)</i>	6
Sažetci i podatci o sudionicima skupa	8
<i>Classical Heritage from the Epigraphic to the Digital: Academia Ragusina 2009&2011</i> (urednici: Irena Bratičević i Teo Radić)	25
Jakša Primorac: <i>Poj ljuveni – pučko pjevanje u renesansnoj Dalmaciji</i>	26
Luka Špoljarić i Neven Jovanović: <i>Croatica et Tyrolensia – usporedba hrvatske i tirolske latinističke književnosti</i>	27
Bratislav Lučin: Marulićeva virtualna knjižnica	27
Osma latinistička tekstološka radionica: <i>Epigrafski stil hrvatskih humanista</i>	28
<i>Colloquia Maruliana XXIII – sadržaj</i>	30
Nagrade Dana hrvatske knjige	32
Pravilnik	32
Do sada nagrađeni	33
Marulićevska mrežna sjedišta (Marulić na WWW)	38
<i>Colloquium Marulianum XXIV: The Heritage of Classical Antiquity in Renaissance Texts (II)</i>	40
Summaries	42

*Znanstveni, književni i izdavački program Marulićevih dana
novčano su pomogli:*
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske
Županija splitsko-dalmatinska
Grad Split

Izdavač:
Književni krug Split – *Marulianum*
Ispod ure 3, Split

Za izdavača:
Nenad Cambi

Ovu knjižicu uredili:
Branko Jozić i Bratislav Lučin

Prijevod na engleski:
Graham McMaster

Tisak:
Dalmacija papir – Split

Naklada:
200 primjeraka

Tiskanje završeno u travnju 2014.